

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra humanitních věd

Bakalářská práce

Neziskové organizace jako faktor regionálního rozvoje

Renáta Hornigová

Vedoucí práce: Ing. Pavla Varvažovská Ph.D.

© 2021 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Renáta Hornigová

Veřejná správa a regionální rozvoj – k.s. Jičín

Název práce

Neziskové organizace jako faktor regionálního rozvoje

Název anglicky

Non – profit organizations as a factor of regional development

Cíle práce

Cílem práce je návrh možnosti využití neziskových organizací působících v sociální oblasti jako faktor regionálního rozvoje. Hlavní cíl bude podpořen dílčími cíli. Prvním dílčím cílem bude charakterizovat současnou situaci neziskových organizací působících v oblasti rodiny a seniorů. Druhým dílčím cílem bude zjistit názory veřejnosti na fungování neziskových organizací působících v sociální oblasti v rámci vymezeného regionu (Královéhradecký kraj, Jičínsko). Dalším dílčím cílem bude zjistit vize a možnosti aktérů, kteří se mohou podílet na fungování neziskové organizace („Apropo Jičín“ a „Život bez bariér“) jako významný faktor rozvoje regionu.

Metodika

Teoretická část, aktuální stav problematiky v regionu a charakteristika prostředí bude vycházet ze studia dokumentů. Ohled bude brán na také na multidisciplinární přístup, protože ve vztahu k neziskovým organizacím i regionálnímu rozvoji je nutné věnovat pozornost například ekonomickým a sociálním aspektům. Terénní šetření bude vycházet z kvantitativního a kvalitativního přístupu. Kvantitativní šetření bude probíhat pomocí dotazníků a kvalitativní šetření pomocí polostandardizovaných rozhovorů mezi aktéry. Výsledky budou zhodnoceny, diskutovány a bude stanoven závěr. Osnova práce: 1. úvod 2. cíl a metodika 3. teoretická část 4. charakteristika prostředí 5. šetření v terénu 6. výsledky a diskuze 7. závěr 8. seznam použité literatury 9. přílohy

Doporučený rozsah práce

30 – 40 stran

Klíčová slova

Nezisková organizace, občanský sektor, regionální rozvoj

Doporučené zdroje informací

- BLAŽEK, Jiří a David UHLÍŘ. Teorie regionálního rozvoje: nástin, kritika, implikace. Vyd. 2., přeprac. a rozš. Praha: Karolinum, 2011. ISBN 978-80-246-1974-3.
- DISMAN, Miroslav. Jak se vyrábí sociologická znalost. Praha: Karolinum, 1993. ISBN 80-246-0139-7
- GULOVÁ, Lenka a Radim ŠÍP, ed. Výzkumné metody v pedagogické praxi. Praha: Grada, 2013. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4368-4, s. 50-51.
- HYÁNEK, Vladimír. Neziskové organizace: teorie a mýty. Brno: Masarykova univerzita, Ekonomicko-správní fakulta, 2011. ISBN 978-80-210-5651-0.
- KRECHOVSKÁ, Michaela, Pavlína HEJDUKOVÁ a Dita HOMMEROVÁ. Řízení neziskových organizací: klíčové oblasti pro jejich udržitelnost. Praha: GradaPublishing, 2018. Expert (Grada). ISBN 9788024730752, s. 15.
- MAIER, Karel. Udržitelný rozvoj území. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-4198-7.
- MATOUŠEK, Oldřich. Sociální služby: legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení. 2., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-262-0041-3, s. 13.
- MERLÍČKOVÁ RŮŽIČKOVÁ, Růžena. Neziskové organizace: vznik, účetnictví, daně. Olomouc: ANAG, 2013. Účetnictví, daně. ISBN 9788072636754, s. 9.
- SKOVAJSA, Marek. Občanský sektor: organizovaná občanská společnost v České republice. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-681-0, s. 31-32.
- ŠEDIVÝ, Marek a Olga MEDLÍKOVÁ. Úspěšná nezisková organizace. 3., aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada, 2017. Manažer. ISBN 978-80-271-0249-5.
-

Předběžný termín obhajoby

2020/21 LS – PEF

Vedoucí práce

Ing. Pavla Varvažovská, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra humanitních věd

Elektronicky schváleno dne 12. 2. 2021

prof. PhDr. Michal Lošťák, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 15. 2. 2021

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 10. 03. 2021

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci „Neziskové organizace jako faktor regionálního rozvoje“ jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 15.3.2021

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala paní Ing. Pavle Varvažovské Ph.D. za cenné rady, pomoc při vypracování této práce a za její zodpovědný přístup při vedení této práce. Dále bych ráda poděkovala paní ředitelce Bc. Jitce Králové za umožnění šetření v neziskové organizaci Apropos Jičín, a také paní ředitelce Jitce Fučíkové za umožnění šetření v neziskové organizaci Život bez bariér Nová Paka. Děkuji také všem osloveným respondentům za poskytnuté rozhovory.

Neziskové organizace jako faktor regionálního rozvoje

Abstrakt

Tématem bakalářské práce jsou „*neziskové organizace jako faktor regionálního rozvoje*.“ Cílem práce je návrh možnosti využití neziskových organizací působících v sociální oblasti jako faktor regionálního rozvoje. Práce sestává ze sedmi kapitol, které tvoří úvod, metodika a cíle, teoretická východiska zaměřená na neziskové organizace a regionální rozvoj, charakteristika prostředí, ve kterém je výzkum realizován, vlastní práce založená na kvalitativním výzkumu ve vybraných neziskových organizacích. Výzkum je realizován prostřednictvím studia dokumentů a polostrukturovaných rozhovorů, zařazen je rovněž kvantitativní výzkum založený na dotazníkovém šetření. Opomenuty nejsou výsledky a diskuse a součástí práce je rovněž závěr. Neziskové organizace na Jičínsku pochopitelně z hlediska regionálního rozvoje význam mají, nicméně mnohdy si ho zcela neuvědomují, popř. jeho potenciál nevyužívají v maximální možné míře. Mnohdy také věci vedení řeší spíše laicky a ad hoc, nikoliv odborně a systematicky. Nabídka organizací navíc není dostatečná stejně jako jejich kapacita. Nejvíce schází organizace pomáhající tělesně postiženým a seniorům.

Klíčová slova: Nezisková organizace, občanský sektor, regionální rozvoj.

Non-profit organizations as a factor of regional development

Abstract

The topic of his thesis is „non-profit organizations as a factor of regional development." The aim of this research work is to propose the possibility of using non-profit organizations operating in the social field as a factor of regional development. The paper consists of seven chapters, which are an introduction, methodology and goals, theoretical background focused on non-profit organizations and regional development, characteristics of the environment in which research is carried out, own work based on qualitative research in selected non-profit organizations, which is implemented through documentary studies. and semi-structured interviews, quantitative research based on a questionnaire survey is also included. A conclusion is also included. Non profit organizations in the Jičín region are, of course, important in terms of regional development, but they are often not fully aware of it, or they do not use its potential to the maximum extent possible. Often, management also deals with matters of lay and ad hoc rather than professionally and systematically. In addition, the offer of organizations is not sufficient as well as their capacity. Organizations helping the disabled and the elderly are missing the most.

Keywords: Civic sector, non - profit organization, regional development.

Obsah

1 Úvod.....	10
2 Cíl práce a metodika	11
2.1 Cíl práce	11
2.2 Metodika zpracování.....	11
3 Teoretická východiska	15
3.1 Neziskové organizace a jejich charakteristika	15
3.1.1 Vymezení neziskové organizace.....	15
3.1.2 Původ neziskových organizací.....	17
3.1.3 Funkce neziskových organizací.....	19
3.1.4 Řízení a struktura neziskové organizace.....	20
3.2 Regionální rozvoj	24
3.2.1 Vymezení a charakteristika regionálního rozvoje	24
3.2.2 Strategické plánování regionálního rozvoje	27
3.2.3 Vliv neziskových organizací na regionální rozvoj	29
4 Charakteristika prostředí.....	31
4.1 Region Jičínska	31
4.2 Vybrané neziskové organizace na Jičínsku.....	34
4.2.1 Apropo Jičín.....	34
4.2.2 Život bez bariér	36
5 Šetření v terénu	38
5.1 Charakteristika výzkumného souboru – kvantitativní výzkum.....	38
5.2 Charakteristika výzkumného souboru – kvalitativní výzkum.....	39
5.3 Výsledky dotazníkového šetření mezi laickou veřejností	40
5.4 Výsledky polostrukturovaného rozhovoru	42
5.5 Analýza dokumentů neziskových organizací.....	49
6 Výsledky a diskuse	51
6.1 Výsledky	51
6.2 Diskuse výsledků	55
7 Závěr.....	56
8 Seznam použitých zdrojů	58
9 Příloha č. 1 Polostrukturovaný rozhovor	61

Seznam tabulek

Tabulka 1 Vývoj počtu obyvatel obce Jičín.....	33
Tabulka 2 Vývoj počtu obyvatel obce Nová Paka.....	33
Tabulka 3 Ekonomická charakteristika organizace Apropo Jičín za rok 2019.....	35
Tabulka 4 Ekonomická charakteristika organizace Život bez bariér za rok 2019.....	37
Tabulka 5 Charakteristika výzkumného souboru – kvantitativní výzkum	38
Tabulka 6 Charakteristika výzkumného souboru	39
Tabulka 7 Nabídka služeb neziskových organizací na Jičínsku	40
Tabulka 8 Kapacita neziskových organizací na Jičínsku.....	41
Tabulka 9 Zjišťování potřeb klientů	41
Tabulka 10 Uvádění potřeb klientů do praxe.....	41
Tabulka 11 Chybějící sociální služby pro.....	42
Tabulka 12 Vyhodnocení hypotézy č. 1	51
Tabulka 13 Vyhodnocení hypotézy č. 2	52
Tabulka 14 Vyhodnocení hypotézy č. 3	52

1 Úvod

Tématem předkládané bakalářské práce jsou „*neziskové organizace jako faktor regionálního rozvoje*.“ V konkrétní rovině je práce zaměřena na region Jičínska. Téma je možné označit za velmi zajímavé již proto, že regionální rozvoj je aktuálním tématem v podstatě ve všech regionech, krajích i obcích. V každém regionu je totiž na čem pracovat a co zlepšovat, o což je prostřednictvím nejrůznějších aktivit v rámci regionálního rozvoje a strategického plánování také usilováno.

Na regionálním rozvoji se přitom v České republice podílí velké množství různých aktérů. Neziskový sektor je přitom významným aktérem, který je pro regionální rozvoj klíčový, protože se mnohdy podílí na přípravě mnohých dokumentů zaměřených na regionální rozvoj. Stejně tak v regionu fakticky působí a v mnoha ohledech podporují, podněcují, ale i usměrňují rozvoj v místě. Navzdory tomu, že neziskové organizace mají mnohdy na regionální rozvoj významný dopad, je jim věnováno poměrně málo pozornosti a častokrát je jejich činnost ze strany laické veřejnosti bagatelizována. Právě tato skutečnost je důvodem, proč lze mít za to, že je žádoucí se této problematice věnovat na úrovni závěrečné akademické práce.

V konkrétní rovině je práce zaměřena na dvě vybrané neziskové organizace z Jičínska, a to na „*Apropo Jičín*,“¹ což je organizace, která se zaměřuje na pomoc dětem a mladým lidem s mentálním postižením. Druhá organizace se jmenuje „*Život bez bariér*“² a zaměřuje se na pomoc zdravotně postiženým a rovněž seniorům.

Práce je standardním způsobem členěna na teoretickou a praktickou část, kdy teoretická část prezentuje zejména nejvýznamnější východiska z odborné literatury, praktická pak realizuje vlastní výzkum zaměřený na Jičínsko. Text je za účelem naplnění cíle práce rozdělen do sedmi kapitol, z nichž první dvě prezentují teoretickou část, zbývající tři pak tvoří praktickou část.

¹ O Apropo Jičín. Apropo Jičín [online]. 2020 [cit. 2021-01-04]. Dostupné z: <http://www.apropojicin.cz/about/>

² O nás | Život bez bariér, z.ú. Život bez bariér, z.ú. [online]. Copyright © 2021 [cit. 04.01.2021]. Dostupné z: <https://zbb.cz/o-nas>

2 Cíl práce a metodika

Druhá kapitola představuje cíle práce a metodický postup, jehož prostřednictvím jich má být dosaženo.

2.1 Cíl práce

Cílem práce je návrh možnosti využití neziskových organizací působících v sociální oblasti jako faktor regionálního rozvoje.

Hlavní cíl bude podpořen dílčími cíli, které jsou následující.

Prvním dílčím cílem bude charakterizovat současnou situaci neziskových organizací působících v oblasti rodiny a seniorů.

Druhým dílčím cílem bude zjistit názory veřejnosti na fungování neziskových organizací působících v sociální oblasti v rámci vymezeného regionu (Královéhradecký kraj, Jičínsko).

Třetím dílčím cílem bude zjistit vize a možnosti aktérů, kteří se mohou podílet na fungování neziskové organizace („Apropo Jičín“ a „Život bez bariér“), jako významný faktor rozvoje regionu.

Ve výzkumném šetření budou zodpovídaný následující výzkumné otázky:

VO1: Jsou dle obyvatel Jičínska neziskové organizace a jejich služby dostatečné?

VO2: Je dle obyvatel Jičínska dostatečná kapacita neziskových organizací na Jičínsku určených lidem s postižením či seniorům?

VO3: Jsou organizace zaměřené na podporu seniorů těmi, které nejčastěji lidem na Jičínsku schází?

2.2 Metodika zpracování

Vlastní metodický postup práce sestává v teoretické části ze studia odborných dokumentů a odborné literatury, která se k problematice vztahuje. Vzhledem k tomu, že téma kombinuje jednak problematiku neziskových organizací, ale také problematiku regionálního rozvoje, dochází k prostudování a obsahové analýze literatury ze dvou různých oborů. Zařazen je přitom také multidisciplinární přístup, protože ve vztahu k neziskovým organizacím i regionálnímu rozvoji je nutné věnovat pozornost například ekonomickým a sociálním aspektům. Opomenout mnohdy nelze ani historický vývoj problematiky v regionu.

Terénní šetření bude vycházet z kvantitativního a kvalitativního přístupu. Kvantitativní šetření bude probíhat pomocí dotazníků a kvalitativní šetření pomocí polostandardizovaných rozhovorů mezi aktéry.

Nejprve je zpracováno kvantitativní šetření zaměřené na laickou veřejnost v regionu Jičínska, která se vyjadřuje k otázce svého pohledu na význam neziskových organizací pro rozvoj regionu, identifikuje rovněž to, co jim v nabídce neziskových organizací chybí, ale i to, co naopak veřejnost hodnotí pozitivně. Prostřednictvím kvantitativního šetření byly zkoumány stanovené hypotézy, které vycházely jak z měkkých, tak z tvrdých dat, která byla možno zobecnit na celou populaci v regionu Jičínska. Veškeré výsledky byly zpracovány za pomoci kontingenčních tabulek.

Postup při realizaci kvantitativního šetření je takový, že nejprve je na základě studia odborné literatury zformulován praktický problém, který má být ve výzkumu řešen. Následně jsou zformulovány rovněž teoretické a v návaznosti na ně i pracovní hypotézy, některé kvantitativní šetření ověřuje. Poté je učiněno rozhodnutí o populaci, která se má výzkumu účastnit, v tomto případě se jedná o dospělou populaci z obcí Jičín a Nová Paka. Poté provedena pilotní studie, která má podobu rozhovorů s pěti obyvateli uvedených obcí, přičemž se zaměřuje na podobné aspekty jako dotazník, je zjišťováno, zda je téma skutečně relevantní a jak jej přesně uchopit, zda by určité otázky byly srozumitelné apod. Následně se přistupuje k drobným úpravám dotazníků dle výsledků pilotní studie. Navazuje rozhodnutí o technickém sběru informací. Vzhledem k tomu, že v době realizace výzkumu zasáhla Českou republiku koronavirová pandemie, je výzkum realizován online. Dotazník, který byl ověřován v rámci pilotní studie, je tak přenesen do online prostředí, čímž dochází ke konstrukci nástroje. Navazuje ještě dílčí předvýzkum, jehož prostřednictvím se ověřuje srozumitelnost dotazníku po respondenty, kdy předvýzkum je realizován jen s 20 respondenty, kteří se vyjadřují ke srozumitelnosti a relevantnosti dotazníku. V návaznosti na jejich vyjádření jsou realizovány dílčí úpravy dotazníku. Poté je realizován sběr dat za pomoci online nástroje přes internet. Po ukončení sběru dat pak dochází k jejich analýze, která je realizována za pomoci kontingenčních tabulek, absolutní a relativní četnosti a statistického zpracování. Na tyto údaje pak navazuje interpretace získaných dat, která je již realizována. V kontextu regionálních charakteristik, legislativy a dalších skutečností, které mají k problematice relevanci.³

Opomenuta není ani metoda studia dokumentů, které byly získány od neziskových organizací, popř. se jich týkají. V návaznosti na zjištěné skutečnosti z dokumentů je pak

³ DISMAN, M. *Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele*. 2011, s. 120.

zařazena rovněž metoda polostandardizovaného rozhovoru a dotazníkového šetření. Rozhovor je realizován s odpovědnými pracovníky dvou vybraných neziskových organizací, dále také s lékaři a pracovníky domovů pro seniory, kteří v místě působí.

Polostrukturovaný rozhovor je přílohou č. 1 této práce. Rozhovory jsou nahrávány na diktafon a následně přepsány do písemné podoby. Poté dochází k jejich zpracování za pomoci metody otevřeného kódování, kdy je text rozdělen na jednotlivé kódy (typicky např. na slova, sousloví, věty), které jsou následně seskupovány do jednotlivých kategorií, přičemž výhodou otevřeného kódování je primárně skutečnost, že dochází k odhalení nejen samotných kategorií, ale také jejich vlastností a dimenzí, což umožňuje širší pochopení problematiky a porozumění nejrůznějším souvislostem.⁴

Na polostrukturovaný rozhovor, dotazníkové šetření a studium dokumentů pak navazuje metoda deskriptivní analýzy, dále metoda syntézy a rovněž dedukce, jejichž prostřednictvím jsou formulovány vlastní závěry.

Práce sestává ze sedmi kapitol. První kapitola je tvořena úvodem do problematiky, ve kterém jsou představeny základní teze práce, důvody volby tématu stejně jako struktura práce. Druhá kapitola prezentuje cíl práce a rovněž metodický postup zpracování, který sestává z polostrukturovaného rozhovoru, dotazníkového šetření a vybraných analytických metod, které jsou v rámci výzkumu aplikovány. Třetí kapitolu tvoří teoretická východiska, která jsou rozdělena na dvě části. První část se zaměřuje na otázku neziskových organizací a jejich základních charakteristik stejně jako jejich významu. Druhá část je pak věnována regionálnímu rozvoji, jeho vymezení a charakteristikám a pozornost je v této souvislosti věnována rovněž strategickému plánování v oblasti regionálního rozvoje.

Čtvrtá kapitola pak představuje charakteristiku prostředí, ve kterém výzkum probíhal, tedy regionu Jičínska. Pátá kapitola obsahuje vlastní výsledky šetření (kvantitativního i kvalitativního charakteru), ve které se provádí vlastní výzkum mezi laickou populací i ve vybraných neziskových organizacích, a to prostřednictvím dotazníkového šetření, studia dostupných dokumentů, polostrukturovaných rozhovorů s odpovědnými osobami a analytických nástrojů. Šestá kapitola pak formuluje výsledky a také diskusi, jejichž prostřednictvím navazuje na zjištění z předcházející kapitoly. Sedmá kapitola pak tvoří závěr práce.

V práci je čerpáno z odborné literatury, která se týká jednak neziskových organizací, ale také regionálního rozvoje, mezi které se řadí například publikace „*Udržitelný rozvoj*

⁴ GULOVÁ, L., ŠÍP, R. ed. *Výzkumné metody v pedagogické praxi*. 2013. s. 50-51.

území“⁵ od Karla Maiera anebo kniha „*Teorie regionálního rozvoje*“,“⁶ kterou napsali Jiří Blažek a David Uhlíř. Na neziskové organizace se pak zaměřuje zejména publikace „*Neziskové organizace: teorie a mýty*“⁷ od Vladimíra Hyánka anebo kniha „*Úspěšná nezisková organizace*“⁸ od Marka Šedivého a Olgy Medlíkové. Dále jsou důležitým zdrojem rovněž odborné články na internetu, webové stránky zvolených neziskových organizací, ale také informace od pracovníků neziskových organizací.

⁵ MAIER, K. *Udržitelný rozvoj území*. 2012.

⁶ BLAŽEK, J., UHLÍŘ, D. *Teorie regionálního rozvoje: nástin, kritika, implikace*. 2011.

⁷ HYÁNEK, V. *Neziskové organizace: teorie a mýty*. 2011.

⁸ ŠEDIVÝ, M., MEDLÍKOVÁ, O. *Úspěšná nezisková organizace*. 2017. Manažer.

3 Teoretická východiska

V rámci kapitoly zaměřené na teoretická východiska je nejprve pojednáno o teoretických základech neziskových organizací a jejich fungování, dále je pak pozornost věnována rovněž regionálnímu rozvoji.

3.1 Neziskové organizace a jejich charakteristika

Tato podkapitola je zaměřena na neziskové organizace a jejich charakteristiku, která napomáhá k pochopení toho, jakým způsobem mohou neziskové organizace podporovat a podněcovat regionální rozvoj. Pozornost je věnována samotnému vymezení neziskové organizace, původu neziskových organizací, jejich funkcím a rovněž řízení a struktuře neziskových organizací.

Lze říct, že neziskové organizace se řadí do kategorie občanského (popř. také třetího sektoru), resp. do kategorie dobrovolnictví. Podstata neziskových organizací spočívá v občanské společnosti, která je utvářena občany, kteří se zapojují v oblasti veřejného sektoru. Neziskový sektor je v důsledku takového počinání občanů ve své podstatě ekonomickou a sociální silou. Na občanskou společnost lze však nahlížet rovněž i jako na soubor institucí, které působí na horizontální úrovni a jsou nezávislé na státu.⁹

3.1.1 Vymezení neziskové organizace

Ačkoliv téměř každý člověk má určitou představu o tom, co se rozumí pod pojmem nezisková organizace, pro účely odborné akademické práce je nutné poskytnout přesnou definici tohoto pojmu. Komplikací však je, že český právní řád pojem neupravuje v žádném právním předpise, je proto nutné vycházet primárně z odborné literatury. Každý autor však nahlíží na neziskovou organizaci trochu jiným způsobem, čímž definic existuje celá řada a nelze jednoznačně říct, že by některá byla lepší než ty ostatní. Za zmínku stojí definice, která vychází z odlišení podnikatelských (ziskových) a neziskových organizací. Tato definice obecně pod pojmem organizace rozumí subjekt, který využívá příležitost nezávisle na zdrojích. Oproti tomu nezisková organizace je subjekt, u kterého je možné identifikovat příležitost ke tvorbě určitých hodnot, které mají především společenský charakter. Jedná se však rovněž o instituce, které zajišťují dostatečné množství finančních zdrojů, které jsou nezbytné pro dlouhodobou udržitelnost dané neziskové organizace a jejího působení ve

⁹ SKOVAJSA, M. *Občanský sektor: organizovaná občanská společnost v České republice*. 2010. s. 31-32.

společnosti. Jedná se rovněž o subjekty, které sdružují osoby se stejnými, popř. obdobnými zájmy anebo sdružují a sjednocují rovněž celou společnost.¹⁰

Další definice pak vnímá neziskovou organizaci jednoduše jako organizaci, která negeneruje zisk k přerozdělení mezi své vlastníky, správce, popř. zakladatele. Zároveň však taková organizace má možnost zisk vytvářet, podmínkou je ovšem, že jej následně využije k dalšímu rozvoji organizace, popř. plnění cílů, za kterými byla organizace zřízena. Možné je rovněž využití zisku za účelem úhrady ztráty, která organizaci v minulých letech vznikla.¹¹ Uvedené tak fakticky znamená, že nezisková organizace nemusí být zcela striktně nezisková, je však klíčové, jak s případným ziskem naloží.¹²

Jiná definice pak uvádí, že aby bylo možné instituci podřadit pod pojem nezisková organizace, musí být splněny určité charakteristické znaky, ke kterým patří organizovanost instituce, která spočívá ve skutečnosti, že se vyznačuje institucionalizovaností vlastní struktury. Druhým charakteristickým rysem neziskové organizace je skutečnost, že musí mít soukromoprávní charakter, což znamená, že musí být institucionálně oddělená od vlády státu. To ovšem v praxi neznamená rovněž oddělení neziskových organizací od státních financí, ty jsou naopak pro neziskové organizace jak v Evropě, tak třeba i v USA klíčové, nicméně je třeba dbát na to, aby byla organizace oddělena od vládních (resp. státních struktur). V žádném případě by také nezisková organizace neměla plnit funkce, které náleží veřejné správě, popř. veřejnému sektoru. Zásadním kritériem je pak právě neziskovost, která spočívá v tom, že organizace nemá za cíl rozdělování zisku mezi vlastníky, společníky, popř. management. Dle českého právního řádu se tedy jedná o organizace, které byly založeny za jiným než podnikatelským účelem. Čtvrtým znakem neziskové organizace je samospráva, která znamená, že daná organizace disponuje určitou vnitřní strukturou, má jasně vymezeny řídicí a také kontrolní kompetence. Vybavení organizace je tedy takové, aby byla schopná se sama řídit. Posledním charakteristickým rysem neziskových organizací je pak dobrovolnost, resp. účast dobrovolníků na jejich činnosti.¹³

Nelze přitom opomíjet, že neziskové organizace jsou skutečně velmi rozmanité a poskytují velmi široké spektrum různých služeb, ke kterým patří například dobročinnost, dále rovněž činnost nejrůznějších nadací, opomenout pak nelze ani činnost v oblasti kultury, sportu, sociálních služeb, ale i ve zdravotnictví. Zásadním charakteristickým rysem neziskové

¹⁰ KRECHOVSKÁ, M., HEJDUKOVÁ, P., HOMMEROVÁ, D. *Řízení neziskových organizací: klíčové oblasti pro jejich udržitelnost*. 2018.s. 15.

¹¹ ŠEDIVÝ, M., MEDLÍKOVÁ, O. *Úspěšná nezisková organizace*. 2017. s. 135.

¹² MERLÍČKOVÁ RŮŽIČKOVÁ, R. *Neziskové organizace: vznik, účetnictví, daně*. 2013. s. 9.

¹³ HYÁNEK, V. *Neziskové organizace: teorie a mýty*. 2011. s. 11-12.

organizace a její činnosti by měl být zejména fakt, že její služby neobohacují pouze příjemce, ale také celou společnost.¹⁴

3.1.2 Původ neziskových organizací

Neziskové organizace mají své kořeny jednak v charitě, ale také v právu se sdružovat, které se řadí mezi základní práva občanů. Pokud se týká charity, v dřívějších dobách se jednalo spíše o formu vyjádření určité dobromyslnosti či velkodušnosti buď určitého jednotlivce (např. movitého šlechtice), případně státu. Nicméně s tím, že vliv šlechty, ale také církve, která se v charitativní činnosti velmi angažovala, postupně slábl, docházelo postupně k přechodu dobročinných institucí a organizací spíše pod vliv státu. Uvedené se týkalo jak na organizace, které se specializovaly na podporu chudého obyvatelstva, tak třeba na organizace, které zajišťovaly vzdělávání a školství.¹⁵

V současnosti je ovšem možné říct, že spíše než pojem charita, se s neziskovými organizacemi obvykle spojuje termín filantropie, který dle Hyánka vyjadřuje lásku k lidem (v obecné rovině). Jedná se tedy o snahu pomoci, která je právě láskou k lidem (popř. k bližnímu) motivována. V neziskových aktivitách dnes nachází své vyjádření, zároveň je filantropie základem pro rozvoj celého neziskového sektoru. Nelze přitom opomenout ani fakt, že charitu, popř. dárcovství, které se pojí s neziskovými organizacemi, lze vnímat jako veřejný statek. Má se za to, že ze spotřeby není vhodné ani žádoucí nikoho vylučovat, zároveň se zde do určité míry uplatňuje nerivalita v oblasti spotřeby. Taková spotřeba se pak vyznačuje kolektivním charakterem. Zatímco český autor Hyánek pojednává o filantropii v souvislosti s neziskovými organizacemi relativně obecně, spíše vymezuje, co se pod tímto pojmem rozumí a jak ovlivňuje neziskový sektor,¹⁶ v zahraničí se v současné době někdy používá termín „strategická filantropie“, který je používán právě v souvislosti s neziskovými organizacemi, které využívají k realizaci charitativních činností obchodní koncepty a myšlenky. Autoři Boesso a Cerbioni poukazují na skutečnost, že největší italské nadace se vyznačují poměrně vysokou mírou zapojení tzv. strategické filantropie, která propojuje myšlenky strategického managementu, obchodu a charity, má dále pozitivní dopad jak na

¹⁴ KRECHOVSKÁ, M., HEJDUKOVÁ, P., HOMMEROVÁ, D. *Řízení neziskových organizací: klíčové oblasti pro jejich udržitelnost*. 2018.s. 15.

¹⁵ HYÁNEK, V. *Neziskové organizace: teorie a mýty*. 2011. s. 17 a 21.

¹⁶ HYÁNEK, V. *Neziskové organizace: teorie a mýty*. 2011. s. 21.

činnost a výsledky organizace, tak například na spokojenost jejích zaměstnanců.¹⁷ Zde je třeba zmínit, že podobný výzkum nebyl v České republice doposud realizován v takovém rozsahu realizován. O strategické filantropii se v České republice totiž doposud nehovoří v literatuře zdaleka tolik jako v jiných zemích.

Pokud se jedná o právo sdružovat se, je to právo, které se začalo významně rozvíjet ve druhé polovině 19. století. Nicméně v mnoha ohledech bylo toto právo například na českém území omežováno i ve 20. století, tudíž skutečně významný rozvoj svobodného sdružování lze zaznamenat až po roce 1989.¹⁸

Právní základ práva sdružování se poskytuje od roku 1993 čl. 20 Listiny základních práv a svobod, kde je zakotveno, že „*právo svobodně se sdružovat je zaručeno. Každý má právo spolu s jinými se sdružovat ve spolcích, společnostech a jiných sdruženích.*“¹⁹ Z Listiny základních práv a svobod dále také plyne, že občané mají právo se sdružovat rovněž v politických stranách stejně jako v politických hnutích, které mohou dle Listiny rovněž zakládat. Opomenout pak nelze ani fakt, že výkon sdružovacího práva je možno omezit jen v případech, které jsou výslovně definovány zákonem, a to za podmínky, že je to nezbytné buď pro účely zajištění bezpečnosti státu, popř. ochrany veřejného pořádku, popř. veřejné bezpečnosti anebo pro potřeby prevence trestné činnosti anebo také za účelem ochrany práv a svobod druhých osob. Je také zdůrazněno, že jak politická hnutí, tak i jiné formy sdružení jsou oddělené od státu, což je rys, který je charakteristický i pro neziskové organizace.²⁰

Právo se sdružovat velmi úzce souvisí s principem sebeřízení společnosti, který je tak rovněž východiskem pro vznik a fungování neziskových organizací v demokratickém právním státě. Sebeřízení je tak vlastně schopností do určité míry korigovat a koordinovat jednání osob v rámci společnosti. Občané se totiž sdružují do nespočtu různých typů neziskových organizací, čímž se pak právě právo sdružovací stává jedním ze základních práv v rámci demokracie. S tím pak vyniká i jeho význam, s čímž souvisí i fakt, že neziskový sektor se rovněž rozvíjí a narůstá jeho význam v různých oblastech lidského života.²¹

¹⁷ BOESSO, G., CERBIONI, F. *Strategic Philanthropy in Foundations: The Board Members' Perspective*. 2018, s. 193-213.

¹⁸ MATOUŠEK, O. *Sociální služby: legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení*. 2011. s. 13.

¹⁹ Ústavní zákon č. 2/1993 Sb. *Listina základních práv a svobod*. *Zákony pro lidi - Sbírka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění* [online]. Copyright © AION CS, s.r.o. 2020 [cit. 05.01.2021]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-2>

²⁰ HUSSEINI, F. *Listina základních práv a svobod: komentář*. 2020.s. 628.

²¹ HYÁNEK, V. *Neziskové organizace: teorie a mýty*. 2011. s. 30.

3.1.3 Funkce neziskových organizací

Neziskové organizace plní celou řadu funkcí. V obecné rovině je možné říct, že neziskové organizace mají poměrně zásadní význam již proto, že jsou oblasti, kde soukromý sektor nemůže dané úkoly plnit, protože na tom soukromník nemá žádný (zejména ekonomický) zájem. Jedná se typicky o činnosti, které po ekonomické stránce nejsou rentabilní. Naopak stát je zde někdy natolik odosobněn od potřeb reálného člověka a občana, že rovněž nemusí vždy plnit dané úkoly zcela optimálně. Pak zde vzniká prostor pro neziskové organizace, které mohou řadu úkolů například na lokální úrovni plnit lépe než stát i než soukromý subjekt. Mnohdy tak pomáhají řešit potřeby, po kterých je poptávka, nicméně v soukromém ani státním sektoru není jejich nabídka, popř. je tato nabídka nedostatečná. Existuje mnoho neziskových organizací, které slouží veřejnému prospěchu, včetně poskytování zdravotní péče, poradenství a přístřeší. Například americký Červený kříž poskytuje nouzovou pomoc a přístřeší rodinám postiženým katastrofami. Azylové domy pak poskytují bydlení a ochranu ženám, mužům a dětem opouštějícím bydlení s osobou, která se k nim chová násilnicky, popř. je jinak zneužívá. Některé organizace poskytují služby bezdomovcům, znevýhodněným, postiženým či nezaměstnaným. Podle toho se podstatným způsobem liší konkrétní funkce a zaměření organizace, nicméně specializace na veřejný prospěch je zřejmá.²²

Je však rovněž nutné zmínit, že význam úlohy neziskových organizací spočívá rovněž ve skutečnosti, že je jejich prostřednictvím umožněno participovat na správě veřejných záležitostí. Neziskové organizace totiž mnohdy umožňují občanům, aby zformulovali a také vyjádřili své zájmy, ale také potřeby či požadavky. Obvyklé je, že sdružování v rámci neziskových organizací je zacíleno na řešení problémů, které mají jedinci, kteří se v organizaci sdružují, obvykle stejné, popř. velmi podobné. Proto je také možné identifikovat nespočet organizací, které se zaměřují například na určité typy postižení, popř. na sociální znevýhodnění určitého druhu apod. Zásadní význam má rovněž skutečnost, že právě sdružování v neziskových organizacích umožňuje spolupráci mezi občany a neziskovým sektorem a místní, popř. i státní správou. Je obvyklé, že neziskové organizace často identifikují nejen problémy, se kterými se občané potýkají, ale také nejvhodnější možnosti jejich řešení, které místní orgány samosprávy, popř. orgány státu vůbec neznají, protože nemají s místními obyvateli tak blízký kontakt. Opomenout pak nelze ani skutečnost, že

²² ŠEDIVÝ, M., MEDLÍKOVÁ, O. *Úspěšná nezisková organizace*. 2017. s. 33.

občané se právě v souvislosti s činností neziskových organizací častokrát seznamují s demokratickými principy a učí se je (popř. si je automatizují). S tím se pojí i fakt, že se tímto utváří určitý kulturní a sociální kapitál, který je klíčový pro rozvoj celé občanské společnosti ve státě, ale i pro rozvoj jednotlivých regionů, který je pro tuto práci klíčový. Dalším významným faktorem je pak skutečnost, že neziskové organizace v mnoha ohledech podporují rovněž názorovou pluralitu v rámci společnosti, která má rovněž zásadní význam. Opomenout pak ovšem nelze ani výzkum. Některé neziskové výzkumné organizace provádějí výzkum na podporu veřejného blaha. Je však potřeba zmínit, že zdaleka ne všechny vědeckovýzkumné organizace jsou neziskové; některé jsou sponzorovány například farmaceutickými společnostmi. Důležitou funkcí je pak rovněž vzdělávání, které se zaměřuje například na vzdělávání dětí ze znevýhodněných rodin, vzdělávání postižených, ale třeba i jejich rodin za účelem zajištění dostatečné pomoci a podpory postižené osobě v rámci rodiny.²³

Z jiného úhlu pohledu se někdy funkce neziskových organizací dělí podle toho, zda se jedná o funkce ekonomické, politické, sociální. Ekonomická funkce ve své podstatě znamená, že neziskový sektor nabízí celou řadu služeb, které jsou ze strany společnosti, popř. některých osob ve společnosti využívány a je po nich poptávka. Vedle služeb nabízí neziskové organizaci mnohdy i řadu dalších produktů, navíc je i tím, kdo jiné služby využívá. Rovněž je zaměstnavatelem, čímž má existence neziskových organizací širší dopad na celou ekonomiku státu. Politická funkce spočívá ve skutečnosti, že neziskové organizace, resp. neziskový sektor jako celek chrání občany (zejména ty slabší či nějakým způsobem znevýhodněné) před porušováním jejich práv. Stejně tak dává občanům možnost ovlivnit veřejné mínění, ale i politiku. Sociální funkce neziskových organizací pak spočívá ve skutečnosti, že neziskové organizace typicky poskytují specifické statky a služby, uspokojují potřeby společnosti a rovněž svojí aktivitou do určité míry ovlivňují činnost a fungování celé společnosti.²⁴

3.1.4 Řízení a struktura neziskové organizace

Nezisková organizace se v mnoha ohledech do značné míry odlišuje od jiných organizací, a to jak od organizací státních, tak od jiných organizací soukromoprávních (podnikatelských či ziskových). Je přitom potřeba věnovat adekvátní pozornost otázce, jakým

²³ MALLOY, R. P. *Law in a Market Context: An Introduction to Market Concepts in Legal Reasoning*, 2004. s. 212-213.

²⁴ KRECHOVSKÁ, M., HEJDUKOVÁ, P., HOMMEROVÁ, D. *Řízení neziskových organizací: klíčové oblasti pro jejich udržitelnost*. 2018.s. 16.

způsobem jsou neziskové organizace řízeny, protože právě zde je možné najít klíčové odlišnosti od „ziskových“ organizací či podnikatelských subjektů, ale i od státu, a to navzdory skutečnosti, že odborná literatura této problematice mnohdy příliš velkou pozornost nevěnuje. Pro neziskové organizace je podobně jako pro jiné instituce a organizace typické, že rozhodnutí se v mnoha případech tvoří centrálně. Pro neziskové organizace je však typické, že i tato centrální rozhodnutí jsou přijímána kolektivními orgány, popř. na kolektivní úrovni, aby reflektovala skutečnost, že obvykle se v rámci neziskové organizace sdružuje určitá skupina osoba s podobnými zájmy, které se na jejím rozhodování pak kolektivním způsobem podílí. Z hlediska řízení neziskové organizace má pak zásadní význam mimo jiné i důvěra spotřebitelů v neziskovou organizaci, která musí být při jejím řízení rovněž zohledněna. Podstatná je zde totiž rovněž informační asymetrie, kdy spotřebitelé obvykle mají o poznání méně informací než vedení neziskové organizace, a proto na neziskovou organizaci mnohdy s důvěrou spoléhají. Opomenout pak nelze ani skutečnost, že při řízení neziskové organizace dochází nezdědka ke sdílení zdrojů (např. státních prostředků, nejrůznějších forem dotací, příspěvků apod.), což je rovněž třeba zohlednit. Je také nutné zmínit, že nezisková organizace získává zdroje pro svůj provoz, fungování a plnění svých cílů z mnoha zdrojů, čímž vstupuje do nespočtu vztahů a interakcí, ve kterých musí určitým způsobem postupovat a mít je vzájemně zkoordinované. Navíc realizuje nezisková organizace i skutečně velký počet různorodých transakcí, které jsou mnohdy přizpůsobovány na míru potřebám spotřebitele.²⁵

S ohledem na skutečnost, že neziskové organizace plní velmi významnou úlohu při prosazování konceptu udržitelného rozvoje, je pochopitelné, že řízení neziskových organizací by mělo být realizováno v souladu s tímto konceptem. Součástí uvedeného konceptu je pak ekonomický, sociální, ale také environmentální pilíř. Řízení neziskové organizace by přitom mělo sledovat určitou vyváženost mezi jednotlivými pilíři, na kterých je tento koncept postaven. Řízení je nutné realizovat tak, aby organizace byla po finanční stránce životaschopná (byť netvoří zisk), což je oblast, která je u neziskových organizací nejproblematictější. Nicméně opomíjet nelze ani organizační stránku věci a také programovanou udržitelnost organizace.²⁶

V této souvislosti je pak nutné zmínit, že člověk, který stojí v čele neziskové organizace (typicky se jedná o ředitele), musí řešit celou řadu různých záležitostí, ke kterým

²⁵ HYÁNEK, V. *Neziskové organizace: teorie a mýty*. 2011.s. 78.

²⁶ KRECHOVSKÁ, M., HEJDUKOVÁ, P., HOMMEROVÁ, D. *Řízení neziskových organizací: klíčové oblasti pro jejich udržitelnost*. 2018.s. 43.

se řadí zejména komunikace a s ní spojené rozvíjení vztahů se statutárními orgány (správní radou), popř. se zřizovateli neziskové organizace. Dále sem patří strategické plánování, nastavení a řízení procesů v organizaci, opomenout nelze ani řízení lidí (a to včetně personalistiky), finanční řízení, do kterého patří nejrůznější plány, rozpočty, otázka cash flow, ale také vyhodnocování, jakým způsobem jsou plány plněny. Další významnou činností, kterou vyvíjí ředitel neziskové organizace je činnost kontrolní, se kterou se úzce pojí rovněž zpětná vazba. Dále nelze zapomínat ani na public relations, tedy vztahy s veřejností. S tím souvisí i reprezentování neziskové organizace navenek. K finančním otázkám pak patří rovněž fundraising, opomíjet nelze ani marketing neziskové organizace stejně jako problematiku lobbingu či práci na rozvoji celé neziskové organizace.²⁷

Ačkoliv se nezisková organizace i její řízení v mnoha ohledech vyznačuje řadou odlišností od organizací, které lze označit za „ziskové“ realita je taková, že některé charakteristiky se liší spíše dílčím způsobem. Nelze totiž například zapomínat na skutečnost, že i nezisková organizace vytváří určitý produkt. Někdy bývá nezisková organizace vnímána primárně jako organizace, která nabízí více různých typů produktů, které je možné klasifikovat do následujících kategorií:²⁸

- Produkt vztahující se k poslání neziskové organizace, tedy takový, který směřuje k naplnění jejích cílů.
- Produkt, který by byl bez problémů prodejný na trhu, nicméně organizace jej z nějakého důvodu nabízí například sociálně či jinak znevýhodněným skupinám osob, čímž jej nemůže nabízet za tržní cenu.
- Produkt, který organizace produkuje primárně za účelem dosažení zisku, resp. získání ekonomických prostředků, které je pak dále možné využít například na její provoz. U neziskových organizací se obvykle jedná o doplňkový produkt.

Z uvedeného pak plyne, že neziskových organizací se typicky týkají následující tři druhy transakcí:²⁹

- Komerční transakce, pro které je charakteristické, že finanční platby jsou vlastně kompenzací za poskytnutý produkt, popř. službu.
- Transakce, které v sobě zahrnují prvek nárokovosti, což znamená, že produkty nebo služby jsou alokovány v souladu s předem stanovenými pravidly a nároky.

²⁷ ŠEDIVÝ, M., MEDLÍKOVÁ, O. *Úspěšná nezisková organizace*. 2017. s. 136.

²⁸ HYÁNEK, V. *Neziskové organizace: teorie a mýty*. 2011.s. 78.

²⁹ HYÁNEK, V. *Neziskové organizace: teorie a mýty*. 2011.s. 78.

- Oboustranné (reciproční transakce, které se vyznačují tím, že směna jednotlivých produktů, popř. služeb zde probíhá na principu vzájemnosti).

Řízení pak vždy reflektuje i charakter produktů a transakcí, které jsou pro danou neziskovou organizaci charakteristické. Významná je však také vnitřní struktura neziskové organizace. Struktura neziskové organizace obvykle bývá založena jednak na formálních cílech a hodnotách, které by nezisková organizace měla naplňovat, opomenout pak nelze ani strukturu založenou na normativních pravidlech anebo strukturu sociální, která je založena na chování a vzájemné interakci jednotlivých pracovníků neziskové organizace.³⁰

Z hlediska podoby vnitřní struktury je pak pro většinu neziskových organizací typické, že mají liniiovou strukturu. To znamená, že v čele stojí osoba, která organizaci řídí (ředitel), pod ní se pak nachází jedna linie s liniiovými vedoucími a pod ní pak linie osob, které zde konají samotnou práci. Vedoucí osoby mají přímou příkazovací pravomoc, ale také odpovědnost za svůj útvar. Organizační struktura se pak vyznačuje poměrně významným vlivem na samotné fungování a rozhodování v organizaci. Vzhledem k tomu, že neziskové organizace obvykle mají spíše nedostatek pracovníků, je přímé rozhodování vedení a skutečnost, že ostatní pracovníci mu podléhají, v mnoha ohledech žádoucí, protože zjednodušuje celý proces řízení a fungování neziskové organizace.³¹

³⁰ HYÁNEK, V. *Neziskové organizace: teorie a mýty*. 2011.s. 84.

³¹ CEJTHAMR, V., DĚDINA, J. *Management a organizační chování*. 2010, s. 204.

3.2 Regionální rozvoj

Druhá podkapitola teoretické části práce se zaměřuje na problematiku regionálního rozvoje, který nejprve vymezuje, poskytuje jeho základní charakteristiky, pojednává o strategickém řízení regionálního rozvoje a na samotný závěr podkapitoly je zařazeno propojení problematiky neziskových organizací a regionálního rozvoje, jak jej vnímá odborná literatura.

3.2.1 Vymezení a charakteristika regionálního rozvoje

Definovat regionální rozvoj je poměrně obtížné, protože český právní řád neobsahuje jednoznačnou definici. Je tedy možné vycházet z různých odborných zdrojů, ve kterých je na regionální rozvoj nahlíženo mnoha různými způsoby. Stejně tak nejrozličnější organizace a instituce častokrát užívají řadu definic regionálního rozvoje, které nejlépe korespondují s tím, jak je konkrétním subjektem na regionální rozvoj nahlíženo. Lze se setkat například s tvrzením, že se jedná o rozvoj území samotného, ale také s tvrzením, že se jedná vlastně o určitou činnost, která je v konkrétním území (regionu) vykonávána ze strany představitelů veřejné správy, popř. i ziskového anebo neziskového sektoru, a to za účelem podpoření rozvoje území. Definovat regionální rozvoj je možné také prostřednictvím složek, které v sobě zahrnuje. Ty jsou velmi různorodé, patří sem totiž například hospodářský rozvoj stejně jako sociální rozvoj a opomenout pochopitelně není možné ani jednotlivé dílčí složky regionálního rozvoje, ke kterým lze řadit například rozvoj dopravy, podnikání a dalších oblastí. Pro regionální rozvoje je přitom charakteristické, že obvykle nejsou všechny složky rozvíjeny stejnoměrně, ale některé převažují, jiné jsou naopak upozadněny. Na druhou stranu je však typické, že jednotlivé složky jsou vzájemně poměrně dost propojeny. To znamená, že například při snaze o ekonomický rozvoj je nezbytné věnovat pozornost i jeho sociální dimenzi, je třeba dbát na otázku vzdělanosti obyvatelstva stejně jako na demografickou situaci, což jsou aspekty, které spolu vzájemně velmi úzce souvisí.³²

Jiná definice pak říká, že pod regionálním rozvojem je možné rozumět cílený ekonomický rozvoj většího území (tj. území, které přesahuje geograficky vymezenou municipalitu). Pojetí regionálního rozvoje jen v kontextu ekonomickém je však možné označit za užší pojetí, zatímco v širším pojetí tohoto pojmu se hovoří o mnohorozměrném pojetí tohoto rozvoje, které je v souladu s tím, jak nahlíží na problematiku jiné definice.

³² MAIER, K. *Udržitelný rozvoj území*. 2012, s. 171.

Z uvedeného je tak možné spíše usuzovat na skutečnost, že pod regionálním rozvojem se rozumí především socioekonomický růst potenciálu a rovněž úroveň konkrétního regionu, s čímž je spjata například zvyšování konkurenceschopnosti a další charakteristiky. Při snaze o vymezení regionálního rozvoje je přitom možné říct, že se jedná o pojem, který je úzce spojen spíše s kvalitativními charakteristikami regionu. Zlepšuje se v jeho důsledku totiž například kvalita života, kvalifikovanost pracovní síly a další parametry, které jsou z hlediska hodnocení stavu regionálního rozvoje klíčové.³³

V souvislosti s regionálním rozvojem je možné říct, že od druhé poloviny 90. let 20. století se problematika regionálního rozvoje začala v českém prostředí dostávat do popředí zájmu politiků, ale také odborníků z řad řady různých profesí. Je nutné zmínit, že na rozdíl od zemí západní Evropy, kde má často regionální rozvoj značnou tradici, v České republice je situace odlišná a regionální rozvoj je relativně novým fenoménem, nicméně je možné potvrdit, že se jedná o fenomén významný.³⁴

Regionální rozvoj je oblast lidské činnosti, která má zásadní význam, protože usiluje o zlepšování podmínek v určitém regionu. Výsledkem by mělo být udržování anebo ještě lépe růst blahobytu obyvatel daného regionu. Podmínky by se přitom měly zlepšovat jak z ekonomického hlediska, tak například z hlediska sociálního či environmentálního.³⁵

Regionální rozvoj pochopitelně není fenomén, který by se vyskytoval zcela nezávisle na dalších jevech a faktorech. Je proto možné identifikovat řadu různých faktorů, které mají na regionální rozvoj poměrně zásadní vliv. Různé teorie regionálního rozvoje na tyto faktory sice nahlízejí odlišným způsobem, nicméně je možné zmínit ty, které jsou za faktory regionálního rozvoje považovány většinou teorií a většinou autorů odborné literatury.³⁶

Je třeba věnovat pozornost jednak úkolům učících se regionů, pro které je typické, že se zaměřují na otázku řešení své vlastní pozice ve vědecko-výzkumné a inovační politice státu, která je při vhodném nastavení prospěšná i samotným občanům. Nelze opomenout sni skutečnost, že takové regiony se vyznačují skutečností, že myslí dostatečně odpředu na vlastní budoucnost, což je důvodem, proč také dochází v těchto regionech například k budování nejrůznějších inovačních center, popř. technologických parků, které se zaměřují na produkci řady inovačních prvků v daném regionu. Další faktory rozvoje jsou podmínky pro rozvoj v daném regionu. Mezi ty se řadí především fakt, že region disponuje vlastním dokumentem

³³ STEJSKAL, J., KOVÁRNÍK, J. *Regionální politika a její nástroje*. Praha: Portál, 2009, s. 26.

³⁴ BLAŽEK, J., UHLÍŘ, D. *Teorie regionálního rozvoje: nástin, kritika, implikace*. 2011, s. 7.

³⁵ MAIER, Karel. *Udržitelný rozvoj území*. 2012, s. 171.

³⁶ BLAŽEK, J., UHLÍŘ, D. *Teorie regionálního rozvoje: nástin, kritika, implikace*. 2011, s. 72.

strategického rozvoje, jehož součástí by v optimálním případě měla být rovněž inovační a výzkumná strategie. Dokument by navíc měl být vytvořen na základě syntézy potřeb nižších celků. Důležité také je, aby se v regionu nacházely všechny prvky, které jsou pro zajištění růstu a rozvoje klíčové. To znamená infrastrukturu, univerzity a rovněž další vzdělávací instituce stejně jako dostupnou kvalifikovanou pracovní sílu anebo průmyslový potenciál a rovněž kvalitní podnikatelské zázemí. Dalším faktorem je posílený vztah místního partnerství, musí zde také existovat efektivní vztahy mezi samosprávou, podnikateli a třetími subjekty. Nezbytným faktorem rozvoje je rovněž spolupráce daného regionu s jinými regiony. Další oblastí faktorů rozvoje je pak podpora, pod kterou lze podřadit regionální rozvoj podporovaný prostřednictvím finančních stimulů. Nutné jsou rovněž investice do budování, popř. i do rekonstrukcí místní infrastruktury, k čemuž je potřeba využívat jak vlastní zdroje, tak veřejnou podporu. Je tedy zřejmé, že jedním z významných faktorů jsou rovněž finanční zdroje a jejich dostupnost. Vliv má pak samozřejmě i demografická charakteristika obyvatelstva, ale i geografická charakteristika daného regionu. Někteří autoři pak poukazují na skutečnost, že zásadní význam zde má rovněž politika soudržnosti a obecně podpora z Evropské unie. Stejně tak je významná konkurenceschopnost regionů. Někteří autoři pak dále zmiňují i faktory jako ekonomická výkonnost, inovační výkonnost anebo kvalita života v regionu. Jiné zdroje pro změnu uvádějí faktory, k nimž patří přírodní zdroje a přírodní determinanty, které se vyznačují tím, že na regionální rozvoj mají dlouhodobý vliv. Dále se hovoří rovněž o hmotných faktorech, které mají podobu infrastruktury a rovněž produkčního potenciálu regionu. Opomenout nelze ani nehmotné faktory, ke kterým se řadí například již zmiňované inovace, schopnost takové inovace vytvářet, ale i šíření, dostupnost a efektivní využití nejrůznějších informačních a komunikačních technologií. Významné je v této oblasti také institucionální prostředí.³⁷

Jak potvrzuje Stejskal a Kovárník, vliv mají i lidské zdroje, je však nutné, aby měly určitou úroveň znalostí a dovedností. Autoři však ve svém díle další požadavky příliš nekonkretizují a detailům nevěnují pozornost.³⁸ Právě v kontextu lidských zdrojů i některé studie ze zahraničí (např. z Itálie), jejichž autoři, k nimž patří Giffoni, Gomellini a Pellegrino poukazují na skutečnost, že lidské zdroje byly mnohdy kritickým faktorem, který podpořil například růst aglomeračních ekonomik, naopak v periferiích se naplno projevil jejich odchod směrem do větších měst. Je také poukazováno na skutečnost, že v regionech, kde jsou lidé

³⁷ STEJSKAL, J., KOVÁRNÍK, J. *Regionální politika a její nástroje*. Praha: Portál, 2009, s. 27-31.

³⁸ STEJSKAL, J., KOVÁRNÍK, J. *Regionální politika a její nástroje*. Praha: Portál, 2009, s. 27-31.

vzdělanější (zejména pokud mají častěji vysokoškolské vzdělání) je nižší nezaměstnanost. Tyto faktory pak pochopitelně mají zásadní vliv i na regionální rozvoj.³⁹ Je tedy zřejmé, že zahraniční studie problematice věnuje více pozornosti a pojednává o ní ve větším detailu, formuluje jednoznačné závěry.

3.2.2 Strategické plánování regionálního rozvoje

Jak již bylo zmíněno, strategické plánování regionálního rozvoje a dokumenty, které v jeho rámci vznikají, mají pro samotný rozvoj zásadní význam. V této souvislosti je možné uvést, že *„regionální plánování se zpravidla pokouší formovat rozvojové uspořádání v regionech prostřednictvím strategií, které propojují fyzické změny s ekonomickou a sociální politikou. Regionální plánování operuje na úrovni nižší nežli je celostátní, ale vyšší nežli místní.“*⁴⁰

V dnešní době je obvyklé, že téměř každá obec, ale i region, má svůj strategický plán, podle kterého má jejich rozvoj následně postupovat. Strategické dokumenty jsou v současnosti zpracovávány na celé řadě různých úrovní. Vedle obcí, regionů či mikroregionů mají přitom i neziskové organizace možnost utvářet strategické dokumenty, které se vztahují k rozvoji určitého území. Na úrovni celé České republiky existuje Strategie regionálního rozvoje ČR. Tato strategie musí být za pomoci dokumentů přijímaných na nižší úrovni naplňována, nelze přitom jít proti této strategii.⁴¹

Samotný strategický plán je možné chápat jako dokument, ve kterém jsou zpracovány výsledky vlastního procesu strategického plánování, a to v písemné podobě. Plán je tedy výstup, zatímco samotné strategické plánování je potřeba vnímat jako určitý proces, jehož prostřednictvím se k danému výstupu dospívá, čímž je tento dokument ve své podstatě spíše záznamem toho, k čemu se v rámci procesu strategického plánování rozvoje podařilo dospět. V rámci každého strategického plánu se stanoví jednak cíle, kterých by mělo být dosaženo, opomenuty nebývají ani záměry, dále termíny, ve kterých by těchto cílů mělo být dosaženo, ale opomíjena není ani problematika gescí. Dále je ve strategickém plánu nutné zformulovat vizi a misi, na kterých se v rámci procesu strategického plánování musí účastníci (aktéři) nejprve shodnout. Dále je pak nutné stanovit jasná kritéria, podle kterých budou cíle naplňovány. Typické je, že se ve strategickém plánu rozebírají jednotlivé aspekty rozvoje

³⁹ GIFFONI, F., GOMELLINI, M., PELLEGRINO, D. Human capital and urban growth in Italy, 1981–2001, 2019, s. 77-101.

⁴⁰ MAIER, K. *Udržitelný rozvoj území*. 2012, s. 27.

⁴¹ KHENDRICHE TRHLÍNOVÁ, Z. *Partnerství v rozvoji obcí, měst a regionů*. 2014, s. 54.

daného regionu (např. doprava, životní prostředí, aktivita ekonomických subjektů, vybavenost apod.), dále je charakteristické, že bývá zpracována rovněž SWOT analýza, jejímž prostřednictvím bývají identifikovány jak silné, tak slabé stránky a rovněž příležitosti a hrozby. Rovněž jsou formulovány návrhy pro zlepšení, postupy, jak dosáhnout stanovených cílů. Opomenout nelze ani případné další záležitosti, které činí strategický plán reálným. Není neobvyklé, že jeho součástí jsou například mapy, plány anebo fotodokumentace. Je přitom třeba dbát na skutečnost, že obsah strategického plánu regionu obvykle nemůže být doporučen někým zvenčí, ale je nutné jej vytvářet v místě, na které se vztahuje, protože jen tak může reflektovat realitu v místě a problémy, s nimiž se region potýká. Důležitá je v této souvislosti rovněž aktivní účast všech subjektů, které jsou strategickým plánem, ale i realitou v místě dotčeny. Zde proto vzniká prostor pro účast neziskových organizací, které mají leckdy o oblasti svého působení v regionu značný přehled a mívají přehled také o problémech, které řeší jejich klienti. Vždy je přitom nutné určit priority, a naopak na některé cíle, které požadují jen někteří aktéři, je nutné rezignovat, protože není možné ve strategickém plánu naplánovat vyřešení všeho, co je v regionu aktuální. Vzhledem k tomu, že strategický plán je častokrát velmi obsáhlý a zahrnuje celou řadu oblastí a je vztažen k delšímu časovému období, je poměrně obvyklé, že po jeho přijetí se zpracovávají jednotlivé akční plány, které jsou na kratší období a někdy se věnují jen některým záměrům akčního plánu, které jsou v daném časovém úseku aktuální, čímž mají možnost být také o poznání detailnější a konkrétnější. Prostřednictvím akčních plánů je pak možné snáze implementovat strategický plán.⁴²

⁴² MAIER, K. *Udržitelný rozvoj území*. 2012, s. 42.

3.2.3 Vliv neziskových organizací na regionální rozvoj

Neziskové organizace jsou významným aktérem regionálního rozvoje. V této souvislosti je potřeba zmínit, že jak občanská společnost, tak neziskové organizace jsou běžně v odborné literatuře vnímány jako součást tzv. veřejného prostoru. Veřejný prostor je možné chápat jako určitý prostor, ve kterém se jednak vyměňují informace mezi nejrůznějšími aktéry, čímž také dochází k adekvátnímu formulování a rovněž naplňování zájmů celé veřejnosti. Důležitou charakteristikou veřejného prostoru je v každém případě diskuse, která dává prostor pro vznik nových pohledů na věc, ujasnění názorů a pohledů na určitá témata a výměnu názorů a také zkušeností. Jedná se o prostor, který je určen primárně běžným lidem, nicméně je pro něj charakteristické, že v návaznosti na názory a postoje, které zde lidé prezentují, se pak formuluje rovněž postoj politické moci, politické směřování a nejrůznější koncepce a strategie na politické úrovni. Opomíjet samozřejmě není možné ani politickou diskusi, která se ve veřejném prostoru pochopitelně vede a v návaznosti na tento faktor nelze opomíjet ani samotné politické rozhodování, které je pak klíčové pro další politické kroky, ale i pro směřování právě regionálního rozvoje. Nelze pak zapomínat ani na fakt, že právě v důsledku možnosti se sdružovat a vyjadřovat svůj svobodný názor dochází rovněž k naplňování lidských a občanských práv. Pokud se týká běžných občanů, je pro ně občas obtížné zformulovat, co přesně potřebují, požadují, co jim schází, popř. co by jim pomohlo. A zde vzniká prostor pro činnost neziskových organizací, která je ve veřejném prostoru může zastoupit a stát se tím, kdo bude tyto názory v rámci politické diskuse formulovat a bude je mít podloženy nikoliv názorem jednotlivce, popř. jednotlivců, ale spíše názorem desítek, popř. stovek anebo i tisíců osob, které řeší určitou konkrétní situaci či problém, který zatěžuje občany, resp. některé skupiny občanů (např. zdravotně handicapované, sociálně slabé, mentálně handicapované apod.).⁴³

Role neziskových organizací přitom nespočívá jen ve formulaci názorů či diskuse, ale zajišťují rovněž efektivní komunikaci s veřejnou správou, která by opět ze strany jednotlivých občanů obvykle nebyla dostatečně efektivní. Je třeba zmínit, že neziskové organizace v České republice do určité míry zavádějí a implementují trend, který je známý zejména ze západních zemí, kde se do komunikace s veřejnou správou zapojuje celá řada různých aktérů, a to jak ze soukromého, tak i z veřejného sektoru. Zároveň neziskové organizace podněcují snahu, aby

⁴³ KADERÁBKOVÁ, J. Úvod do regionálních věd a veřejné správy. 2004, s.226-228.

komunikace s veřejnou správou a politickou mocí probíhala jak na úrovni místní, tak na úrovni větších regionů a rovněž na úrovni národní. Na regionální úrovni je úkolem neziskových organizací podílet se na formulaci strategických dokumentů, které jsou využívány k tomu, aby se region dále rozvíjel. Podílejí se také na přípravě nejrůznějších podob programů rozvoje regionu. Občané mohou právě prostřednictvím neziskových organizací formulovat v těchto programech své zájmy. Neziskové organizace lze tedy vnímat jako určité zprostředkovatele komunikace či facilitátory. Aplikuje se zde přitom určitý princip partnerství mezi neziskovými organizacemi a veřejným sektorem, ale i mezi občany. Vzhledem k tomu, že neziskové organizace se vyznačují tím, že se velmi intenzivně zapojují do nespočtu debat, nelze se pozastavovat nad skutečností, že jsou obvykle jedním z nejprogresivnějších prvků celého regionu i jeho územního rozvoje. Důležité také je, že pokud jsou obyvatelé za pomoci neziskových organizací zapojeni do rozhodování, je pak v praxi daleko jednodušší je zapojit rovněž do účasti na celé řadě dalších aktivit, což opět podněcují právě neziskové organizace, které tímto občany do určité míry aktivizují.⁴⁴

⁴⁴ KADEŘÁBKOVÁ, J. Úvod do regionálních věd a veřejné správy. 2004, s.228-234.

4 Charakteristika prostředí

V kapitole zaměřené na charakteristiku prostředí jsou představeny dvě vybrané neziskové organizace z regionu Jičínska stejně jako samotný region Jičínska, na jehož regionální rozvoje je práce zaměřena.

4.1 Region Jičínska

Jičínsko, resp. okres Jičín, je okresem, který se nachází v severozápadní části Královéhradeckého kraje. Jedná se o druhý nejmenší okres v kraji, jehož rozloha činí pouhých 887 km². Patří rovněž k okresům s nízkým počtem obyvatel a nízkou hustotou zalidnění (90 obyvatel na m²). Specifikem okresu jsou pískovcové skály (konkrétně Prachovské skály), část okresu je rovinatá, nicméně na severu pak přechází do horské oblasti Podkrkonoší. Okres nedisponuje příliš velkým množstvím vodních toků. Je pro něj charakteristické, že 68 % území okresu tvoří zemědělská půda, což je patrně také důvodem, proč je hustota zalidnění poměrně nízká. 21,8 % povrchu okrasu pak tvoří lesy, které jsou převážně jehličnaté. „*Ve struktuře obcí převládají malé obce s počtem obyvatel 200–499 (38,7 %) a obce s počtem obyvatel do 199 (36,0 % všech obcí). Z celkového počtu 111 samostatných obcí jich má 10 statut města a 3 statut městyse. Ve třech městech nad pět tisíc obyvatel žilo 43,0 % všech trvale bydlících obyvatel okresu. V sídelní struktuře zaujímá první místo okresní město Jičín s 16 557 obyvateli. Přírozeným centrem oblasti je okresní město Jičín. Je silniční dopravní křižovatkou, kde se protínají dvě významné tepny silnic I. třídy – silnice č. 16 vedoucí ze Slaného přes Mělník, Mladou Boleslav do Trutnova a dále až na polskou hranici a silnice č. 35 vedoucí z polského Zhořelce přes Liberec do Hradce Králové, Svitav a Olomouce. Město má tedy dobré dopravní spojení s většinou významných center republiky, o čemž svědčí i značné množství dálkových autobusových spojů vedených přes město Jičín. Železniční doprava nemá v okrese takový význam.*“⁴⁵

Další významnou charakteristikou Jičínska je i skutečnost, že se zde nachází jedna chráněná krajinná oblast, a to Český ráj, dále je zde celkem sedm přírodních rezervací a opomenout nelze ani třicet přírodních památek. I z uvedených důvodů se jedná o oblast, která je velmi vyhledávaným místem k rekreaci, a to jak k rekreaci krátkodobého charakteru, tak i k rekreaci dlouhodobé, popř. trvalé. Region se rovněž vyznačuje nízkou mírou

⁴⁵ ČSÚ. Charakteristika okresu Jičín. Český statistický úřad [online]. 2018 [cit. 18.01.2021] opravami a údržbou motorových vozidel, zpracovatelským průmyslem

nezaměstnanosti (ve srovnání s průměrem v rámci celé ČR). V roce 2017 zde působilo celkem 20 144 podnikatelských subjektů, kdy 82,8 % z nich tvořily fyzické osoby podnikající a jen 17,8 % tvořily právnické osoby. Nejčastěji se tyto subjekty zabývaly velkoobchodem a maloobchodem, opravou a údržbou motorových vozidel, zpracovatelským průmyslem a rovněž stavebnictvím, zemědělstvím a ubytovacími službami.⁴⁶

Jedná se tedy o region, který se vyznačuje řadou benefitů, nicméně v některých oblastech rozvoje naopak zaostává, protože se jedná spíše o zemědělskou oblast, kde nejsou tak rozvinuté služby, je zřejmé, že zde působí spíše menší podnikatelské subjekty (osoby samostatně výdělečně činné), nikoliv velké podniky.

Okres Jičín nemá zpracovaný žádný samostatný strategický dokument, nicméně město Jičín takovým dokumentem disponuje. Usilováno je v něm mimo jiné o zdravé životní prostředí, o vytváření podmínek pro rozvoj podnikání, ale také zvyšování kvality života ve městě. Důraz je kladen rovněž na koncepční a otevřenou správu města.⁴⁷ Je tedy zřejmé, že i samotné město Jičín si uvědomuje své limity a usiluje o další rozvoj, ke kterému přispívají různí aktéři.

Z hlediska demografické charakteristiky je třeba zmínit, že jedna ze zkoumaných neziskových organizací se nachází přímo v Jičíně, druhá pak v Nové Pace. Proto je pozornost věnována právě těmto dvěma obcím. V Jičíně je možné v posledních deseti letech identifikovat spíše mírný pokles počtu obyvatel. V roce 2009 zde totiž žilo 16 745 osob, zatímco v roce 2019 se jednalo jen o 16 577 osob, nejnižší hodnoty bylo dosaženo v roce 2014, kdy se jednalo jen o 16 282 osob. Lze tedy hovořit o tom, že od roku 2014 začal počet obyvatel opět mírně narůstat, nicméně výchozí hodnoty v roce 2009 zatím nedosáhl. Kompletní vývoj počtu obyvatel v Jičíně je k vidění v tabulce č. 1, která je k dispozici níže.

⁴⁶ ČSÚ. Charakteristika okresu Jičín. Český statistický úřad [online]. 2018 [cit. 18.01.2021] opravami a údržbou motorových vozidel, zpracovatelským průmyslem

⁴⁷ Strategie jako efektivní nástroj řízeného rozvoje města Jičína: Strategický plán: Jičín. Jičín: Titulní stránka [online]. [cit. 18.01.2021]. Dostupné z: <https://www.mujiicin.cz/strategicky%2Dplan/ds-29452/p1=58552>

Tabulka 1 Vývoj počtu obyvatel obce Jičín

Rok	Počet obyvatel
2009	16 745
2010	16 646
2011	16 766
2012	16 576
2013	16 300
2014	16 282
2015	16 367
2016	16 394
2017	16 448
2018	16 480
2019	16 577

Zdroj: ČSÚ. Databáze demografických údajů za obce ČR | ČSÚ. Český statistický úřad | ČSÚ [online]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/databaze-demografickych-udaju-za-obce-cr>

V obci Nová Paka je trend poklesu počtu obyvatel v posledních letech soustavný. V roce 2009 zde žilo 9369 obyvatel, přičemž v následujících dvou letech došlo k mírnému nárůstu na 9384 obyvatel v roce 2011, od té doby počet obyvatel neustále klesá, v roce 2019 činil 9094 osob. Konkrétní údaje jsou k vidění v tabulce č. 2, která je přiložena.

Tabulka 2 Vývoj počtu obyvatel obce Nová Paka

Rok	Počet obyvatel
2009	9 369
2010	9 372
2011	9 384
2012	9 335
2013	9 292
2014	9 213
2015	9 201
2016	9 208
2017	9 165
2018	9 128
2019	9 094

Zdroj: ČSÚ. Databáze demografických údajů za obce ČR | ČSÚ. Český statistický úřad | ČSÚ [online]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/databaze-demografickych-udaju-za-obce-cr>

4.2 Vybrané neziskové organizace na Jičínsku

V této podkapitole je představena nejprve nezisková organizace „*Apropo Jičín*“ a následně i nezisková organizace „*Život bez bariér*,“ ve kterých je realizován vlastní výzkum.

4.2.1 Apropo Jičín

Apropo Jičín o.p.s. je nezisková organizace v Jičíně, která existuje již od roku 1996. sídlí přímo v Jičíně. Jedná se o organizaci, která se zaměřuje primárně na pomoc rodinám s mentálně postiženými dětmi, ale také s dětmi zdravotně postiženými a také neopomíjí děti s kombinovaným postižením. Organizace usiluje o to, aby takové rodiny i děti v rodinách měly možnost vést plnohodnotný život. Celkem v současnosti organizace nabízí tři různé sociální služby, které jsou následující: denní stacionář, osobní asistence a rovněž sociální rehabilitace. Denní stacionář umožňuje, aby dítě či mladý člověk s postižením strávili část dne ve stacionáři, kde je podporována jejich soběstačnost, dochází k rozvíjení jejich dovedností a kompetencí. Osobní asistence je terénní služba, jejímž prostřednictvím je nabízena pomoc a podpora při činnostech, které dítě, popř. mladý dospělý s postižením nezvládne samostatně. Primárně je poskytována ve školských zařízeních na Jičínsku. Sociální rehabilitace je služba, jejímž prostřednictvím se klient učí, jak si mnohé věci zařídit a vyřešit samostatně. Dále organizace nabízí rovněž aktivity, jejichž prostřednictvím je podporována prevence sociálního vyloučení a rovněž kvalita života rodiny s postiženým dítětem. Do kategorie těchto aktivit patří jednak péče o pečující, ale také nadstandardní služby. Péče o pečující je program, který rodičům postižených dětí nabízí možnost načerpat nové síly, odpočinout si. V rámci těchto služeb jsou proto nabízeny například sociální poradenství, individuální konzultace, ale také možnost využít knihovnu organizace či grantové služby. Nadstandardní služby jsou pak určeny jak postiženým dětem, tak mladým dospělým, kteří nevyužívají běžné služby organizace, nicméně se zapojují do různých typů aktivit organizace. Pořádají se zde různé terapie, volnočasové aktivity a pobyty (např. zimní minitábor, víkend pro klienty apod.). Do této kategorie služeb se pak řadí například také canisterapie, hipoterapie, keramika, plavání, masáže, dramaterapie a mnohé další služby.⁴⁸

Ačkoliv z prezentace této organizace výslovně neplyne, že se by se zaměřovat na otázky regionálního rozvoje, je možné usuzovat, že samotná pomoc rodinám s postiženými dětmi, která např. zajistí, že rodič může alespoň na částečný úvazek pracovat, podnikat, dělat

⁴⁸ O Apropo Jičín. Apropo Jičín [online]. 2020 [cit. 2021-01-04]. Dostupné z: <http://www.apropojicin.cz/about/>

jiné věci než jen péči o dítě, je podporou regionálního rozvoje tím, že je podporována ekonomická aktivita, ale také společenské začlenění těchto osob. S ohledem na skutečnost, že nezisková organizace pracuje s určitou skupinou osob, které mají obdobné problémy, má také přehled o tom, s čím se nejvíce potýkají a má možnost komunikovat jejich názory dále (např. ve vztahu k politické reprezentaci v regionu, ve vztahu k veřejné správě apod.).

Z ekonomického hlediska je pak možné organizaci charakterizovat prostřednictvím několika údajů, které jsou obsaženy v tabulce č. 3. Vzhledem ke skutečnosti, že aktuální údaje za rok 2020 nebyly v únoru roku 2021, kdy byla tato práce dokončována ještě k dispozici, je pracováno s údaji za rok 2019. Je zřejmé, že organizace čerpá významnou část prostředků z dotací, navíc její výsledek hospodaření je záporný (byť nepatrně), což jsou charakteristiky typické pro neziskové organizace.

Tabulka 3 Ekonomická charakteristika organizace Apropo Jičín za rok 2019

Ekonomický ukazatel	Hodnota
Vlastní zdroje	5 702 000 Kč
Cizí zdroje	2 721 000 Kč
Provozní dotace	18 088 000 Kč
Tržby za vlastní výkony a zboží	3319000Kč
Výsledek hospodaření po zdanění	-27 000 Kč

Zdroj: Apropo Jičín o.p.s. Veřejný rejstřík a Sběrka listin - Ministerstvo spravedlnosti České republiky. [online]. Copyright © 2021 [cit. 18.02.2021]. Dostupné z: <https://or.justice.cz/ias/ui/vypis-sl-firma?subjektId=25063>

4.2.2 Život bez bariér

Život bez bariér je občanské sdružení, které působí v Nové Pace (obec na Jičínsku) a zaměřuje se na podporu osob se zdravotním postižením a seniorům. Existuje od roku 2004. Cílem je umožnit lidem se zdravotním postižením a seniorům odhalit vlastní potenciál a v návaznosti na to se opětovně začlenit do společnosti. „*Tato snaha vychází z individuálních možností, představ a přání jednotlivých klientů. Sdružení usiluje o to, aby se každý, kdo jej osloví s žádostí o radu či pomoc, setkal s odpovídající odezvou, aby mu bylo umožněno identifikovat a dále rozvíjet jeho potenciál a zároveň, aby obdržel veškerou pomoc potřebnou ke kompenzaci jeho zdravotního omezení.*“⁴⁹

Život bez bariér nabízí sociální služby, ke kterým patří odborné sociální poradenství, denní stacionář a rovněž sociální rehabilitace, vedle toho je k dispozici celá řada doplňkových akcí a programů. Opomenout nelze ani skutečnost, že organizace vytváří pracovní místa pro lidi s postižením (zdravotním) a zároveň také lobbuje u orgánů místní správy, samosprávy i soukromých subjektů a rovněž u široké veřejnosti za účelem zlepšení situace osob se zdravotním postižením a rovněž za jejich integraci do společnosti. Organizace má rovněž dlouhodobý záměr, který spočívá ve vybudování centra komplexních služeb, které by mělo být určeno jak zdravotně postiženým, tak seniorům, ale i veřejnosti. Toto centrum by mělo vzniknout v prostorách bývalého kláštera, který se nachází v Nové Pace. Na tomto záměru se již několik let pracuje a postupně se daří jednotlivé části bývalého kláštera naplňovat nejrůznějšími prospěšnými aktivitami. Důležitá je zde podpora celé řady subjektů i jednotlivců. Opomenout pak nelze ani skutečnost, že organizace spolupracuje na mezinárodní úrovni jak s polskými subjekty, tak se švýcarskými subjekty, což přináší další podněty do její činnosti.⁵⁰

Jak je zřejmé již z představení této neziskové organizace, je zřejmé, že se angažuje právě v komunikaci s veřejnou správou, samosprávou i veřejností, je aktivní v tzv. veřejném prostoru a usiluje o určité změny, které mají být prospěšné jak pro osoby s postižením a seniory, na které se organizace zaměřuje primárně, tak i pro veřejnost. Z hlediska regionálního rozvoje je podstatná i mezinárodní spolupráce, která může aktivity organizace posouvat dále a přinášet nové kontakty, myšlenky stejně jako způsoby řešení.

⁴⁹ O nás | Život bez bariér, z.ú.. Život bez bariér, z.ú. [online]. Copyright © 2021 [cit. 04.01.2021]. Dostupné z: <https://zbb.cz/o-nas>

⁵⁰ O nás | Život bez bariér, z.ú.. Život bez bariér, z.ú. [online]. Copyright © 2021 [cit. 04.01.2021]. Dostupné z: <https://zbb.cz/o-nas>

Z ekonomického hlediska je pak možné organizaci Život bez bariér charakterizovat prostřednictvím několika údajů, které jsou obsaženy v tabulce č. 4. Vzhledem ke skutečnosti, že aktuální údaje za rok 2020 nebyly v únoru roku 2021, kdy byla tato práce dokončována ještě k dispozici, je podobně jako v případě organizace Apropo Jičín pracováno s údaji za rok 2019. Jak je zřejmé, i u této organizace byl celkový hospodářský výsledek záporný, organizace také značnou část prostředků čerpala z dotací.

Tabulka 4 Ekonomická charakteristika organizace Život bez bariér za rok 2019

Ekonomický ukazatel	Hodnota
Vlastní zdroje	23 383 000 Kč
Cizí zdroje	16 682 000 Kč
Provozní dotace	8 430 000 Kč
Tržby za vlastní výkony a zboží	1 343 000 Kč
Výsledek hospodaření po zdanění	- 876 000 Kč

Zdroj: Život bez bariér z.ú. Veřejný rejstřík a Sběrka listin - Ministerstvo spravedlnosti České republiky. [online]. Copyright © 2021 [cit. 18.02.2021]. Dostupné z: <https://or.justice.cz/ias/ui/vypis-sl-firma?subjektId=25063>

5 Šetření v terénu

Pátá kapitola je zaměřena na vlastní šetření v terénu, kdy vychází jednak z dostupných dokumentů, ale především z dotazníkového šetření a také z polostrukturovaných rozhovorů. Na počátku této kapitoly je potřeba zmínit, že organizace s názvem „Život bez bariér“ svoji aktivitu v oblasti regionálního rozvoje více zdůrazňuje již na webových stránkách, nicméně ani o organizaci „Apropo Jičín“ nelze říct, že by její činnost pro regionální rozvoj význam neměla, spíše se však ve své prezentaci zaměřuje na jiné aspekty než na ty, které jsou z hlediska regionálního rozvoje klíčové.

5.1 Charakteristika výzkumného souboru – kvantitativní výzkum

V rámci charakteristiky výzkumného souboru byly zohledňovány charakteristiky podle toho, ve které obci lidé žijí, jaké je jejich pohlaví, kolik je jim let a jaké je jejich nejvyšší dosažené vzdělání. Celkem se výzkumu zúčastnilo 132 respondentů. Výsledky jsou přehledně shrnuty rovněž v tabulce č. 5. Ve výzkumném souboru mírně převažovali lidé z Jičína, odpovídalo více žen než mužů a častěji odpovídali respondenti ve věku 65-79 let nebo naopak ve věku 18 – 30 let. Z hlediska vzdělání převažovali lidé se středoškolským vzděláním, popř. lidé vyučení.

Tabulka 5 Charakteristika výzkumného souboru – kvantitativní výzkum

Charakteristika	Absolutní četnost	Relativní četnost
Obec		
Nová Paka	62	47 %
Jičín	70	53 %
Pohlaví		
Žena	88	67 %
Muž	44	33 %
Věk		
18-30 let	29	22 %
31-45 let	26	20 %
46-64 let	22	16 %
65 -79 let	35	27 %
80 a více let	20	15 %

Nejvyšší dosažené vzdělání		
ZŠ	8	6 %
SOU	48	36 %
SŠ	55	42 %
VOŠ	1	1 %
VŠ	20	15 %

Zdroj: vlastní šetření

5.2 Charakteristika výzkumného souboru – kvalitativní výzkum

Výzkumný soubor, který se účastnil kvalitativního šetření, sestával celkem ze šesti pracovníků neziskových organizací, přičemž tři pracovníci byli z organizace „*Apropo Jičín*.“ Další tři pak z organizace „*Život bez bariér*,“ dále se zapojili dva lékaři a rovněž dva pracovníci z domovů pro seniory z Jičínska. Další čtyři osoby pak působily jako lékaři a pracovníci domovů pro seniory na Jičínsku. Jednalo se tedy celkem o deset respondentů. Jednalo se o devět žen a jednoho muže. Všichni pracovníci v organizaci působili minimálně po dobu jednoho roku, maximálně pak 12 let. Jednalo se o osoby se středoškolským a vysokoškolským vzděláním. Celková charakteristika výzkumného souboru je představena v tabulce č. 6.

Tabulka 6 Charakteristika výzkumného souboru

Respondent	Pohlaví	Věk	Vzdělání	Organizace	Délka působení v organizaci
Respondent 1	Muž	28 let	VŠ	Život bez bariér	5 let
Respondentka 2	Žena	32 let	VŠ	Život bez bariér	4 roky
Respondentka 3	Žena	46 let	SŠ	Život bez bariér	12 let
Respondentka 4	Žena	37 let	VŠ	Apropo Jičín	9 let
Respondentka 5	Žena	27 let	SŠ	Apropo Jičín	4 roky
Respondentka 6	Žena	34 let	VŠ	Apropo Jičín	1 rok
Respondentka č. 7	Žena	51 let	VŠ	Lékařka	26 let

Respondentka č. 8	Žena	42 let	VŠ	Lékařka	17 let
Respondentka č. 9	Žena	31 let	SŠ	Domov seniorů	3 roky
Respondentka č. 10	Žena	33 let	VOŠ	Domov seniorů	1 rok

Zdroj: vlastní šetření

5.3 Výsledky dotazníkového šetření mezi laickou veřejností

Dotazníkové šetření zaměřené na laickou veřejnost sestávalo z pěti otázek, na které odpovídalo 132 respondentů. Ověřovány jsou následující tři hypotézy:

H1: S věkem seniora roste počet respondentů, kterým schází na Jičínsku zařízení pro seniory.

H2: S věkem seniora roste počet seniorů, kteří kapacitu zařízení na Jičínsku nepovažují za dostatečnou).

H3: Ženám častěji, než mužům scházejí služby pro tělesně postižené.

Vždy je uvedena nejprve otázka a následně odpověď na ni, která je zpracována primárně za pomoci kontingenční tabulky.

Otázka: Jak hodnotíte nabídku služeb neziskových organizací na Jičínsku zaměřenou na pomoc lidem s postižením a seniorům?

Jak vyplynulo z odpovědí respondentů, nabídka služeb je spíše nedostatečná, lidé by uvítali širší nabídku. V tabulce č. 7 jsou uvedena konkrétní data.

Tabulka 7 Nabídka služeb neziskových organizací na Jičínsku

Nabídka služeb	Absolutní četnost	Relativní četnost
Dostatečná	0	0 %
Spíše dostatečná	29	22 %
Spíše nedostatečná	70	53 %
Nedostatečná	33	25 %

Zdroj: vlastní šetření

Otázka: Jak hodnotíte kapacitu neziskových organizací na Jičínsku?

Z odpovědí na výše uvedenou otázku vyplynulo, že naprostá většina respondentů hodnotila kapacitu neziskových organizací na Jičínsku jako nedostatečnou, popř. spíše nedostatečnou. Výsledky jsou k dispozici v tabulce č. 8.

Tabulka 8 Kapacita neziskových organizací na Jičínsku

Kapacita neziskových organizací	Absolutní četnost	Relativní četnost
Dostatečná	0	0 %
Spíše dostatečná	12	9 %
Spíše nedostatečná	58	44 %
Nedostatečná	62	47 %

Zdroj: vlastní šetření

Otázka: Domníváte se, že neziskové organizace usilují o zjištění potřeb klientů?

Z odpovědí vyplynulo, že je poměrně časté, že organizace o zjištění potřeb klientů usilují. Bylo však možné identifikovat i jiné názory respondentů, které jsou patrné z tabulky č. 9.

Tabulka 9 Zjišťování potřeb klientů

Zjišťování potřeb klientů	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	52	39 %
Spíše ano	36	27 %
Spíše ne	26	20 %
Ne	18	14 %

Zdroj: vlastní šetření

Otázka: Domníváte se, že neziskové organizace v návaznosti na zjištění potřeb klientů realizují opatření, aby klientům vyšly vstříc?

Z odpovědí na tuto otázku vyplynulo, že nejčastěji se respondenti domnívali, že tomu tak spíše není. Výsledky jsou k vidění v tabulce č. 10.

Tabulka 10 Uvádění potřeb klientů do praxe

Uvádění potřeb klientů do praxe	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	18	14 %
Spíše ano	36	27 %
Spíše ne	73	55 %
Ne	7	5 %

Zdroj: vlastní šetření

Otázka: Pro jakou skupinu na Jičínsku chybí nejvíce sociální služby poskytované neziskovými organizacemi?

Z odpovědí na tuto otázku vyplynulo, že nejvíce lidem na Jičínsku schází neziskové organizace pro tělesně postižené, často byly zmíněny rovněž neziskové organizace, které se zaměřují na seniory. Výsledky odpovědí na tuto otázku představuje tabulka č. 11.

Tabulka 11 Chybějící sociální služby pro

Chybějící sociální služby pro	Absolutní četnost	Relativní četnost
Mentálně postižené	20	15 %
Tělesně postižené	41	31 %
Děti	18	14 %
Seniory	37	28 %
Sociálně slabé	7	5 %
Rodinné příslušníky postižených	9	8 %
Jiné	0	0 %

Zdroj: vlastní šetření

5.4 Výsledky polostrukturovaného rozhovoru

Výsledky polostrukturovaného rozhovoru jsou rozděleny do několika kategorií, v jejichž rámci byly vyhodnocovány.

Kategorie č. 1: Spolupráce s veřejností

Pokud se týká spolupráce neziskových organizací s veřejností, je možné říct, že se všichni respondenti shodli na tom, že určitou formu spolupráce s veřejností nezisková organizace vykonává. Zároveň se všichni respondenti až na respondentku č. 5 (z organizace Apropo Jičín) shodli i na tom, že spolupráce s veřejností je klíčová.

Nicméně na otázku, jakým způsobem organizace s veřejností spolupracuje, se již jednotlivé odpovědi respondentů odlišovaly. Respondent č. 1 z organizace Život bez bariér poukazoval primárně na zjišťování potřeb veřejnosti a jejich následnou transformaci jednak do služeb, které organizace nabízí, ale i na jejich komunikaci radě dalších aktérů, k nimž patří například správní orgány či místní samospráva či podniky. Respondentka č. 2 z téže

organizace pak doplnila rovněž mnohé vzdělávací aktivity, které reflektují potřeby a požadavky veřejnosti, ale také neustálou komunikaci s veřejností, která zjišťuje zpětnou vazbu na služby poskytované klientům prostřednictvím různých dotazníků či telefonních hovorů adresovaných klientům. Zmínila rovněž spolupráci s veřejností z řad podnikatelů, kdy organizace například umožňuje nákup ve chráněné dílně, čímž je možné čerpat náhradní plnění podle zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti. Respondentka č. 3 z téže organizace pak uvedla totéž a poukázala rovněž na skutečnost, že organizace se také zajímá o činnost obcí v regionu, na kterou určitým způsobem reflektuje, čímž se snaží služby měst a obcí do určité míry doplňovat, přičemž u toho bere v potaz i názory klientů, se kterými je pravidelně komunikováno o jejich potřebách. Stejně tak jsou brány v potaz i názory rodinných příslušníků těchto klientů, kteří rovněž mají své potřeby, na které se někdy zapomíná.

Respondentka č. 4 z organizace Apropo Jičín uvedla, že organizace s veřejností spolupracuje především tak, že se snaží zjistit potřeby cílové skupiny a na ně reflektovat v nabídce služeb, popř. možnosti dále cílové skupině pomoci při řešení její složité situace. Respondentka č. 5 z téže organizace pak poukázala rovněž na skutečnost, že spolupráce s veřejností má rovněž formu celé řady akcí, které se zaměřují na setkávání veřejnosti a zástupců neziskové organizace, čímž je možné názory snadno zjistit a následně hledat vhodná řešení. Tato respondentka dále ve své odpovědi poukázala i na spolupráci s odbornou veřejností, tedy například s psychology, právníky a dalšími odborníky, kteří mohou být pro klienty organizace prospěšní. Respondentka č. 6 doplnila, že spolupráce s veřejností má mnohdy i podobu spolupráce s dobrovolníky, které organizace využívá v poměrně velkém množství a také spolupráci se sponzory, kteří jsou pro organizaci klíčoví, protože ji podporují po finanční a materiální stránce, čímž podporují i klienty organizace. Ve vztahu k tématu této práce je možné zmínit, že sponzoři, kteří mají v organizaci důvěru a zmiňují se o ní dalším lidem, popř. se zmiňují o jejich klientech a jejich potřebách a problémech, samozřejmě do určité míry ovlivňují i postoj veřejnosti ke klientům a cílovým skupinám neziskové organizace, popř. i postoj měst a obcí k neziskové organizaci, popř. jejím klientům. Tato respondentka zdůrazňuje právě propojení více různých typů veřejnosti a s ním související diskusi, která mnohdy názory pomáhá zformulovat, popř. je upřesňuje a modifikuje s vývojem času, kde se mnohdy postoje a názory veřejnosti mění, na což pak musí dle respondentky č. 6 zareagovat rovněž nezisková organizace.

V souvislosti se spoluprací s veřejností je přitom jasně patrné, že každý z respondentů zmínil některou ze složek této spolupráce, málokterý respondent však na problematiku nahlížel komplexně, což se v odpovědích výrazně projevilo. Z odpovědí lze rovněž usuzovat

na skutečnost, že pro organizaci „Život bez bariér“ je spolupráce s veřejností důležitější, popř. je jí věnována větší pozornost, z čehož pak vyplývá i skutečnost, že tato organizace má spolupráci s veřejností více propracovanou, byť obě organizace nesporně s veřejností spolupracují a také spolupracovat musí.

Pokud se týká respondentek lékařek, byl pohled trochu jiný než v neziskových organizacích. Respondentka č. 7 totiž poukázalo na skutečnost, že o spolupráci s veřejností není lidem mimo neziskové organizace příliš mnoho známo, respondentka č. 8 pak uváděla, že nějaké snahy o spolupráci zaznamenala a hodnotí je pozitivně, byť o nich mnoho neví.

Respondentky z domova pro seniory zaujaly rovněž stanovisko reflektující jejich profesní zařazení. Respondentka č. 9 zaznamenala snahu o spolupráci s jejich domovem seniorů ze strany více organizací a považuje ji za důležitou. Zejména uvedla, že domov pro seniory často odpovídá na různé dotazníky neziskových organizací, dochází mezi nimi rovněž k předávání klientů, zjišťování zpětné vazby apod. Respondentka č. 10 pak uvedla, že snaha o spolupráci je zřejmá, nicméně někdy je špatně uchopena a spolupráce pak není efektivní.

Kategorie č. 2: Spolupráce s politickou reprezentací a veřejnou správou

Druhá kategorie se pak zaměřuje na vyhodnocení otázek, které se týkají spolupráce s politickou reprezentací a také s veřejnou správou, která je obvykle vedena určitými politickými subjekty. Jak vyplynulo z rozhovorů, většina respondentů (konkrétně respondenti č. 1,2, 4, 5 a 6) uváděli, že spolupráce s politickou reprezentací je pro ně důležitá.

Pouze respondentka č. 3 z organizace Apropo Jičín zastávala trochu jiný názor, když uvedla, že *„často se spolupráce s politickou reprezentací vnímá jako důležitá, nicméně dle mého názoru tak důležitá není. Politická reprezentace má totiž vždy svůj program, který si chce splnit, pokud do něj zapadáte, v tu chvíli, ta spolupráce má význam. Naopak pokud se aktuální politická reprezentace zaměřuje na jinou oblast působení, ve své podstatě s ní jen ztrácíte čas. Osobně moc nevěřím na nějaké budování vztahů, ti lidé v politice se střídají (výjimkou jsou obce, kde je třeba 20 let jeden starosta), tudíž ty vztahy budujete a než to přinese užitek, je tam někdo jiný.“* Ačkoliv se jedná o názor, který je v rozporu s tím, co uvádí většina a v mnoha ohledech i v rozporu s odbornou literaturou, je nutné zmínit, že i taková zkušenost je pro účely tohoto výzkumu nesporně zajímavá.

Spolupráci s veřejnou správou oproti tomu považovali za důležitou všichni respondenti. Všichni respondenti také uvedli, že určitým způsobem s orgány místní správy, samosprávy či s orgány státní správy spolupracují, přičemž rozdíly mezi odpověďmi bylo možné spatřovat primárně v tom, jaká byla úroveň a význam spolupráce pro neziskovou organizaci. Respondent č. 1 uvedl, že *„taková spolupráce je nutnost, jde jednak o to, aby*

třeba na úřadech věděli, že organizace existuje a komu může prospět a klientům se zmínili, ale i o to, že je třeba žádat třeba o dotace a nejrůznější formy podpory.“ Problematiku podpory (primárně té finanční) ve vztahu k neziskovým organizacím zdůraznila rovněž respondentka č. 3, na dotace se pak v odpovědi zaměřila také respondentka č. 6.

Vedle toho byla další kategorie respondentů, která poukazovala na skutečnost, že právě prostřednictvím spolupráce mezi neziskovými organizacemi a samosprávou, je možné zajistit, aby se služby, které občané reálně potřebují, k těmto občanům dostali a aby se např. veřejná správa vůbec dozvěděla, co občané potřebují a neziskové organizace to mohly nabídnout. Tuto možnost zmiňovala respondentka č. 4. Souhlasila s ní podobnými slovy (se zaměřením na předávání informací, diskusi) rovněž respondentka č. 5.

Třetí stanovisko pak prezentovala respondentka č. 2, která ve své odpovědi kladla důraz na dobré vztahy, které jsou dle ní základem pro to, aby spolupráce byla efektivní. Zmíněné dotace či jinou formu podpory stejně jako možnost domluvit se na tom, jak postupovat, pak spojovala s tím, že mezi neziskovou organizací a subjektem veřejné správy jsou dobré vztahy, které se mnohdy dle respondentky budují na bázi formální i neformální spolupráce.

Pokud se týká spolupráce se zastupitelstvem obce či kraje, uvedli všichni respondenti, že určitá forma spolupráce zde funguje, což bylo dáno i tím, že například respondent č. 1 vysvětlil, že mnohé záležitosti ve výsledku schvaluje zastupitelstvo. Tomu přísluší např. schválit návrh smlouvy s pronájemem prostor neziskové organizaci a další úkony. Proto spolupráce je nutná, ale na druhou stranu je obvyklé, že předtím se spolupracuje s jiným subjektem, který zastupitelstvu chystá podklady (např. odbory úřadu, kulturní komise apod.). Na skutečnost, že intenzivní spolupráce je nutná spíše s dalšími subjekty, ale zastupitelstvo rozhoduje, poukázala i respondentka č. 4. Naopak z pohledu respondentky č. 3 byla spolupráce se zastupitelstvem omezená, nicméně nutná. Respondentka č. 2 pak uvedla, že *„spolupráce se zastupitelstvem je v mnoha ohledech klíčová, nicméně záleží i na tom, jak intenzivní spolupráci očekává samo zastupitelstvo.“* Tomu do určité míry odpovídá i odpověď respondentky č. 6, která uvedla, že někdy více, někdy méně, ale do určité míry vždy. Respondentka č. 5 uvedla, že se zastupitelstvem se spolupracuje, dodávají se mu různé podklady pro přijetí jeho rozhodnutí, odpovídá na dotazy apod., tato respondentka tedy jako jediná zdůraznila náplň samotné spolupráce.

Asi nejrozmanitější pak byla spolupráce s politickými subjekty působícími v regionu. Zde je třeba zmínit, že zástupci organizace Apropo Jičín zastávali spíše názor, že s politickými subjekty nespolupracují, přičemž se dále dělili podle toho, že někteří tuto

spolupráci vnímali jako vhodné řešení, což byl například respondent č. 1, jiní naopak tvrdili, že s politickými subjekty vůbec spolupracovat nechtějí (respondentka č. 3), respondentka č. 2 uvedla, že taková spolupráce má přínosy i rizika.

Oproti tomu respondenti z organizace Život bez bariér byli spolupráci s politickými subjekty nakloněni více a bylo zřejmé, že organizace s nimi alespoň do určité míry spolupracuje. Pohledy respondentů, proč je to přínosné, či jaké má taková spolupráce limity, se opět mírně lišily. Například respondentka č. 4 uvedla, že spolupracují, pokud se jedná o aktivity (např. akce), které jsou přínosné pro klienty. V takovém případě není problémem spolupráce s politickým subjektem, kdy se například společně s neziskovou organizací podílí na organizaci nějaké charitativní či proklientské akce. Respondentka č. 5 pro změnu na problematiku nahlížela pragmaticky, uváděla, že spolupráce a kontakty především pomáhají prosadit v zastupitelstvu některé návrhy, které se neziskových organizací, popř. přímo organizace Život bez bariér dotýkají. Respondentka č. 6 pak poukázal na skutečnost, že spolupráce s politickými subjekty probíhá a má vícero podob, ať již třeba vzájemné spolupráce na konkrétní akci, či spojení (partnerství), které do určité míry zviditelňuje obě strany, ale i prosté navazování dobrých vztahů, podpora dobré věci apod., nicméně na druhou stranu se organizace nesnaží ovlivnit politiku či být spojena s jedním politickým subjektem, to by dle respondentky bylo spíše ke škodě. Tato informace, kterou zmínila výlučně respondentka č. 6 je rovněž klíčová.

Z pohledu lékařů bylo poukazováno na skutečnost, že dle respondentky č. 7 spolupráce mezi veřejnou správou a neziskovými organizacemi nebyla optimální, častokrát byla ztížena velkou administrativní náročností a efekt pro pacienta byl nulový. Respondentka č. 8 poukázala na skutečnost, že tato spolupráce je nezbytná např. kvůli dotacím, zohlednění potřeb klientů, nicméně má své limity. Problém může být jak na straně neziskových organizací, tak na straně veřejné správy.

Respondentka č. 9 z domova pro seniory uváděla, že spolupráce funguje dobře, protože mnohdy se domov pro seniory podílí na některých činnostech společně s neziskovými organizacemi a obvykle se daří věci zajistit a vyjednat. Respondenta č. 10 uvedla, že ve své práci tolik s touto agendou nepřichází do styku, ale je si vědoma, že funguje a že je důležitá.

Kategorie č. 3: Povědomí o potřebách klientů organizace a veřejnosti v místě

Pro neziskovou organizaci je důležité mít představu, co řeší její klienti, ale i jejich rodiny a mnohdy i veřejnost v místě působení. Bylo proto zjišťováno, zda toto povědomí pracovníci mají a jakými cestami jej získávají. Jak se ukázalo, přístup obou organizací se opět trochu lišil. Ačkoliv většina respondentů uvedla, že má povědomí o tom, co klienti

potřebují (respondent č. 3, 4 a 6), další skupina respondentů uvedla, že se domnívají, že takové povědomí mají, nicméně je otázkou, zda je tomu tak skutečně (respondent č. 1 a 5) a jen respondentka č. 2 uvedla, že se snaží povědomí mít, ale spíše jej nemá. Vzhledem k tomu, že respondenti pracují ve dvou organizacích a nebyli schopni se shodnout, je možné, že někdy velmi záleží i na tom, jakou činnost přesně respondent v organizaci vykonává, a zda je v kontaktu s veřejností.

Pokud se týká otázky získávání povědomí, bylo zřejmé, že každá organizace k němu přistupuje trochu jiným způsobem. Organizace Apropo Jičín se snaží potřeby průběžně zjišťovat od klientů, když s nimi pracuje, popř. získává zpětnou vazbu telefonicky, např. pokud klient přestane docházet, což potvrdil jak respondent č. 1, tak respondentka č. 2. Respondentka č. 3 uvedla dále, že se snaží vždy klienty motivovat k tomu, aby své potřeby komunikovali, popř. je třeba sepsali písemně a organizaci předali.

V rámci organizace Život bez bariér jsou pak dle respondentky č. 4 organizovány pravidelné dotazníky, které klienti vyplňují, pokud toho klient není schopen samostatně, pomáhá mu například pracovník organizace, který s ním dotazník vyplní. Toto potvrzuje i respondentka č. 5. Respondentka č. 6 pak dodala, že pokud jsou zjištěny problémy či nedostatky řeší například telefonicky, popř. osobním rozhovorem s klientem na místě. Volba konkrétní formy získávání dalších informací obvykle záleží na tom, co preferuje konkrétní klient.

Ve vztahu k rodinám klientů bylo zřejmé, že organizace se rovněž snaží zjistit jejich potřeby. V případě organizace Apropo Jičín respondent č. 1 uvedl, že *„organizace se zaměřuje i na podporu rodin klientů, což znamená, že pochopitelně při osobním kontaktu, popř. telefonicky zjišťujeme i jejich potřeby.“* Respondentka č. 2 uváděla totéž, že se využívají jednak osobní rozhovory (mnohdy i neformální, ze kterých ty potřeby plynou) a následně si je organizace eviduje, popř. se realizují po telefonu krátké dotazníky, které se zaznamenávají do počítače, a následně se s jejich výstupy dále pracuje. Respondentka č. 3 uvedla, že za klíčový považuje osobní kontakt, a to mnohdy ten neformální, např. když si rodinný příslušník vyzvedává klienta a dá se s pracovníkem organizace do řeči.

V rámci organizace Život bez bariér jsou si dle respondentky č. 4 velmi dobře vědomi toho, že rovněž potřeby rodinných příslušníků jsou klíčové. Proto také podobně jako u klientů jsou i jejich rodinní příslušníci oslovováni s dotazníky, a to jak při osobním kontaktu, tak prostřednictvím e-mailu, popř. na webových stránkách. Respondentka č. 5 pak uvedla, že někdy je v potaz brán i podnět, který přijde od člena rodiny klienta např. e-mailem či osobně.

Tyto podněty často přinesou myšlenky, které by pracovníky ani nenapadly, nicméně reagují např. na aktuální problém. Respondentka č. 6 pak uvedla, že klíčové jsou dotazníky.

Další otázka pak směřovala ke zjištění, zda organizace získávají rovněž informace o tom, co by uvítala veřejnost. Organizace Apropo Jičín dle respondenta č. 1 zde má významné rezervy, ví, že i o tyto aspekty by se měla zajímat, ale nemá na to personální a časovou kapacitu. Respondentka č. 2 uvedla, že neví o tom, že by organizace tyto skutečnosti nějak cíleně zjišťovala. Respondentka č. 3 pak zmínila, že na to není čas. Organizace Život bez bariér oproti tomu alespoň do určité míry usilovala o zjištění, co potřebuje veřejnost, opět dle respondentky č. 4 a 6 k tomuto cíli využívala dotazníky, které byly realizovány na veřejných místech a skrze internet, sociální sítě. Respondentka č. 5 pak uvedla, že o tuto záležitost se starají jiní kolegové, nicméně ví, že nějakým způsobem (dotazníky) jsou potřeby občas zjišťovány.

Z pohledu respondentky č. 7, která byla lékařkou, byla často představa o tom, co potřebují její pacienti, kteří jsou zároveň klienty neziskových organizací, odlišná. Zda a jak jsou potřeby zjišťovány ze strany neziskových organizací, však nevěděla. Respondentka č. 8 uvedla, že ví o tom, že pacienti často neziskovým organizacím své potřeby mají možnost komunikovat až tehdy, kdy jejich služby skutečně potřebují, zaznamenala však snahu najít řešení a vyhovět ze strany neziskových organizací.

Respondentka č. 9 z domova pro seniory poukázala na skutečnost, že v této oblasti probíhá s neziskovými organizacemi poměrně úzká spolupráce, pokud se jedná o seniory, kteří služby neziskových organizací využívají. Vzhledem k tomu, že v domově pro seniory jsou však obvykle již velmi staří či velmi nemocní lidé, jedná se spíše o specifickou skupinu. Respondentka č. 10 zaznamenala snahy o zjištění potřeb klientů, domova seniorů, a to zejména těch, kteří neziskové organizace využívají.

Kategorie č. 4: Vliv na strategické dokumenty v regionu

Čtvrtá kategorie se pak zaměřovala na otázku vlivu neziskových organizací na strategické dokumenty. Z odpovědí na tuto otázku vyplynulo, že organizace Apropo Jičín dle respondenta č. 1 sice určitou snahu o ovlivnění strategických dokumentů (zejména přímo v Jičíně, nikoliv na má, nicméně s ohledem na skutečnost, že reálně není možné toho příliš mnoho ovlivnit). Respondentka č. 2 uváděla, že zájem o ovlivnění dokumentů by byl, nicméně jde spíše jen o tento zájem, který není příliš opětován ze strany města. Respondentka č. 3 pak uvedla, že aktuálně se osobně v této oblasti již vůbec neangažuje, nemá to valný smysl. Oproti tomu organizace Život bez bariér měla trochu jinou zkušenost, protože je s orgány samosprávy i státní správy zvyklá komunikovat. Respondentka č. 4 uvedla, že

pravidelně se organizace snaží vznášet určité podněty, které mohou být do strategických dokumentů promítnuty, byť příliš velká účast na jejich tvorbě zatím není. Respondentka č. 5 uvedla, že pochopitelně je usilováno o maximální spolupráci, která pomalu přináší i určité výsledky ve strategických dokumentech, byť o tom, že by se nezisková organizace na jejich tvorbě podílela nějak výrazně, se hovořit nedá. Respondentka č. 6 uvedla, že podíl je malý, sestává spíše z dílčích připomínek a podnětů, u kterých pak záleží na tvůrci strategického plánu, zda je vezme v potaz, na druhou stranu relevantní podněty a připomínky bývají brány v potaz.

Respondentka č. 7 (lékařka) uvedla, že jako lékař na tyto dokumenty vliv nemá, ale neziskové organizace se dle jejích informací mají možnost a potenciál podílet. Zda tak činí a v jaké míře však nevěděla. Respondentka č. 8 uváděla, že o této otázce nemá informace, ale domnívala se, že by se neziskové organizace na strategických dokumentech podílet měly.

Respondentka č. 9 z domova pro seniory pak uváděla, že někdy se stává, že strategické dokumenty jsou připomínkovány i ze strany domova pro seniory, nicméně neziskové organizace by se dle jejího názoru měly zapojit více, protože tam spatřuje jeden z jejich úkolů. Respondentka č. 10 uváděla, že ví o tom, že některé neziskové organizace se takto podílejí, nicméně dle jejího názoru nejsou ze strany politické reprezentace brány tak vážně, jak by být měly.

5.5 Analýza dokumentů neziskových organizací

Z dokumentů, které má založené ve Sbírce listin, popř. uveřejněné na svých webových stránkách organizace Apropos Jičín je zřejmé, že organizace se zaměřuje spíše na své projekty pro klienty, popř. jejich rodiny, spolupráci s veřejností, popř. s místní samosprávou anebo se státní samosprávou, ale také spolupráci například na strategických dokumentech prakticky nezmiňuje. Za pozitivum lze však označit skutečnost, že je spolupracováno s jinými neziskovými organizacemi, čímž je možné společným postupem a vzájemnou komunikací ovlivnit více než samostatně. Spolupracují např. s organizací Lebeda Jičín, Alfa Human service, Aura Canis Čechy anebo Farma Naděje. Zároveň organizace navzdory svému skeptickému přístupu ke spolupráci s místní správou dle dostupných dokumentů (výročních

zpráv) dostává pravidelně dotace například od města Jičín či Nová Paka a dalších subjektů v regionu stejně jako od Královéhradeckého kraje či Ministerstva práce a sociálních věcí.⁵¹

Co se týká organizace Život bez bariér z dostupných dokumentů, je zřejmé, že organizace podporuje rozvoj i tím, že zaměstnává většinu osob zdravotně postižených (v roce 2019 se jednalo o 28 ze 41 zaměstnanců), což v případě Apropo Jičín není realizováno. Průběžně po celý rok se podílí na realizaci řady akcí, na kterých spolupracuje s celou řadou subjektů, což opět vede k podpoře regionálního rozvoje. Spolupráce se samosprávou či státní správou je však zdůrazněna primárně ve formě podpory organizace, v dalších aspektech jí není věnována taková pozornost.⁵²

⁵¹ *Výroční zpráva Apropa Jičín o.p.s. za rok 2019*. Jičín: Apropo Jičín, 2019. [online]. Copyright © 2021 [cit. 25.01.2021]. Dostupné z www: <https://or.justice.cz/ias/ui/vypis-sl-firma?subjektId=25063>

⁵² *Výroční zpráva Život bez bariér 2019*. Nová Paka: Život bez bariér, 2019. [online]. Copyright © 2021 [cit. 25.01.2021]. Dostupné z www: <https://or.justice.cz/ias/ui/vypis-sl-detail?dokument=61820088&subjektId=807713&spis=966784>

6 Výsledky a diskuse

V rámci kapitoly zaměřené na výsledky a diskusi výsledků je pojednáno o nevýznamnějších poznatcích celé práce a dále je výzkum srovnán s jinými výzkumy zaměřenými na podobné téma.

6.1 Výsledky

Z kvantitativního šetření vyplynulo, že nabídka služeb neziskových organizací pro postižené a seniory je spíše nedostatečná a schází především dostatečná kapacita. Neziskové organizace dle respondentů často neusilují dostatečně o to, aby byly zjištěné podněty od klientů implementovány do praxe. Nejvíce v regionu schází neziskové organizace, které by se zaměřovali na pomoc tělesně postiženým a seniorům.

Z hlediska stanovených hypotéz je možné konstatovat, že hypotézy je možné vyhodnotit následujícím způsobem

H1: S věkem seniora roste počet respondentů, kterým schází na Jičínsku zařízení pro seniory.

Při vyhodnocení této hypotézy je porovnávána kategorie seniorů ve věku nad 65 a nad 80 let. Výzkumu se účastnilo celkem 55 seniorů, z toho 35 bylo ve věku nad 65 let, 20 ve věku nad 80 let. V této souvislosti je možné zmínit, že celkem 37 respondentů uvedlo, že jim schází právě zařízení pro seniory. V tabulce č. 12 je vidět, jaká byla struktura respondentů, kteří tuto variantu zvolili mezi seniory i mezi ostatními respondenty, kteří se výzkumu účastnili. Jak se ukázalo, 85 % seniorů ve věku nad 80 let scházela zařízení pro seniory, oproti tomu v kategorii seniorů od 65 do 79 let se jednalo jen o 34 % a v jiných (mladších) kategoriích respondentů byla odpověď, že nejvíce schází zařízení pro seniory spíše výjimečná, uvádělo ji jen 10 % zbývajících respondentů. Je tedy možné potvrdit hypotézu.

Tabulka 12 Vyhodnocení hypotézy č. 1

Věk	Absolutní četnost mezi seniory	Relativní četnost ve své kategorii
65 – 79 let	12	34 %
80 a více let	17	85 %
Jiný věk	8	10 %
Celkem	37	28 %

Zdroj: vlastní zpracování

H2: S věkem seniora roste počet seniorů, kteří kapacitu zařízení na Jičínsku nepovažují za dostatečnou).

Jak se ukázalo, ve věku 65-79 let měli senioři častěji tendenci hodnotit kapacitu zařízení na Jičínsku jako spíše nedostatečnou, zatímco ve věku nad 80 let ji častěji hodnotili jako nedostatečnou, čímž je možné konstatovat, že hypotézu se podařilo potvrdit. Konkrétní údaje jsou uvedeny v tabulce č. 13.

Tabulka 13 Vyhodnocení hypotézy č. 2

Věk	Spíše nedostatečná		Nedostatečná	
	Abs. četnost	Rel. četnost	Abs. četnost	Rel. četnost
65 – 79 let	12	34 %	18	51 %
80 a více let	4	20 %	15	75 %
Jiný věk	42	32 %	29	22 %
Celkem	58	44 %	62	47 %

Zdroj: vlastní zpracování

H3: Ženám častěji, než mužům scházejí služby pro tělesně postižené.

Jak již bylo uvedeno, nejčastěji respondentům scházela zařízení pro tělesně postižené, což je varianta, kterou volilo 31 % všech respondentů. V rámci hypotézy je pak vyhodnocováno, zda ji volili častokrát muži nebo ženy. Jak se ukázalo, 37,5 % všech žen volilo právě tuto odpověď, oproti tomu mezi muži se jednalo jen o 18 %. Je tedy zřejmé, že ženám zařízení pro tělesně postižené scházela častěji, což může být dáno faktem, že jsou to právě ženy, které se o postiženého člena rodiny častěji starají. Hypotézu se tak podařilo potvrdit. Výsledky jsou k vidění rovněž v tabulce č. 14.

Tabulka 14 Vyhodnocení hypotézy č. 3

Pohlaví	Absolutní četnost	Relativní četnost ve své kategorii
Muž	8	18 %
Žena	33	37,5 %
Celkem	41	31

Zdroj: vlastní zpracování

Z realizovaného výzkumu vyplynulo, že organizace Život bez hranic je v oblasti regionálního rozvoje aktivnější než organizace Apropo Jičín, která se zaměřuje primárně na

své klienty, popř. jejich rodinné příslušníky, nicméně ke spolupráci s veřejnou správou či místní samosprávou se staví poměrně kriticky. Nelze však tvrdit, že by tímto nepřispívala k rozvoji regionu. Podpora handicapovaných a jejich rodin je pochopitelně velmi přínosná, protože podpora těchto skupin dává možnost rodinným příslušníkům např. pracovat, regenerovat své síly apod. Nicméně tato podpora není příliš koncepční, na což poukazuje i fakt, že organizace Apropos Jičín nepovažuje za důležitou ani spolupráci s politickou reprezentací a v podstatě se příliš nezapojuje ani do tvorby strategických dokumentů, byť potřeby klientů a jejich rodin a částečně i veřejnosti má zmapované.

Na organizaci Život bez bariér je více patrné, že těmto otázkám pozornost věnuje, nicméně i její přínosy například pro strategické dokumenty jsou dílčí, ovšem je možné je vysledovat. Tato organizace byla celkově více otevřená spolupráci s politickou reprezentací i se zástupci samosprávy a státní správy, opomenout nelze ani její spolupráci na zahraniční úrovni, která je z hlediska rozvoje regionu významná.

Cílem práce byl návrh možnosti využití neziskových organizací působících v sociální oblasti jako faktor regionálního rozvoje. Tento cíl byl rozpracován pomocí dílčích cílů.

Prvním dílčím cílem bylo charakterizovat současnou situaci neziskových organizací působících v oblasti rodiny a seniorů. Jak se ukázalo, organizace na Jičínsku pochopitelně z hlediska regionálního rozvoje význam mají, nicméně mnohdy si ho zcela neuvědomují, popř. jeho potenciál nevyužívají v maximální možné míře. Mnohdy také věci vedení řeší spíše laicky a ad hoc, nikoliv odborně a systematicky. Značným limitem je i omezená spolupráce s veřejnou správou a politickou reprezentací zejména u Apropos Jičín, opomenout pak nelze i související skutečnost, že vliv na strategické dokumenty obcí, popř. kraje je minimální, resp. u Apropos Jičín lze říct, že takřka žádný, spolupráce je zaměřena primárně na fundraising, nikoliv na rozvojové aktivity.

Z uvedených důvodů byly identifikovány oblasti, kde by bylo vhodné dosáhnout zlepšení, protože jen vzájemnou a přínosnou spoluprací je možné dosáhnout v oblasti regionálního rozvoje maximálního efektu a neziskové organizace nesporně jsou typem subjektu, který na regionální rozvoj má vliv. Důležité však je, aby se organizace nezaměřovaly jen na vlastní služby pro svoji klíčovou skupinu, ale i na potřeby veřejnosti, propojení vlastních služeb s dalšími službami a jiných subjektů a zapojení se do veřejného života.

Druhým dílčím cílem bylo zjistit názory veřejnosti na fungování neziskových organizací působících v sociální oblasti v rámci vymezeného regionu (Jičínsko).

Bylo zjištěno, že nabídka služeb neziskových organizací pro postižené a seniory je spíše nedostatečná a schází především dostatečná kapacita zařízení. Neziskové organizace dle respondentů často neusilují dostatečně o to, aby byly zjištěné podněty od klientů implementovány do praxe., byť zpětnou vazbu v rámci svého fungování zjišťují. Nejvíce v regionu schází neziskové organizace, které by se zaměřovali na pomoc tělesně postiženým a seniorům.

Třetím dílčím cílem bylo zjistit vize a možnosti aktérů, kteří se mohou podílet na fungování neziskové organizace („Apropo Jičín“ a „Život bez bariér“) jako významný faktor rozvoje regionu.

Z rozhovorů vyplynulo, že neziskové organizace by se především mohly více podílet na strategických dokumentech v regionu. Dále lze konstatovat, že při lepším personálním zabezpečení bylo možné věnovat větší pozornost potřebám klientů, ale i jejich rodinných příslušníků a reagovat více individuálně, což je dle pracovníků klíčové, ale mnohdy na to není dostatek času a prostoru.

Dále byla snaha odpovědět na následující výzkumné otázky:

VO1: Jsou dle obyvatel Jičínska neziskové organizace a jejich služby dostatečné?

Jak se ukázalo, za dostatečnou nabídku neoznačil žádný respondent, za spíše dostatečnou jen 22 % respondentů, tudíž lze dovodit, že dostatečné spíše nejsou, což uvedlo 53 % respondentů.

VO2: Je dle obyvatel Jičínska dostatečná kapacita neziskových organizací na Jičínsku určených lidem s postižením či seniorům?

Jak se ukázalo, 44 % respondentů kapacitu označilo za spíše nedostatečnou a 47 % za nedostatečnou, je tedy zřejmé, že kapacita dostatečná není.

VO3: Jsou organizace zaměřené na podporu seniorů těmi, které nejčastěji lidem na Jičínsku schází?

Jak se ukázalo, nejčastěji respondentům scházely organizace podporující tělesně postižené, v kontextu statistického vyhodnocení hypotéz je možné konstatovat, že organizace zaměřené na pomoc seniorům, scházely primárně seniorům.

6.2 Diskuse výsledků

V rámci diskuse výsledků jsou získané informace porovnány s informacemi v jiných podobným způsobem zaměřených výzkumech. Podařilo se především dohledat hned několik závěrečných studentských prací, které se podobnému tématu věnují. Vedle toho lze však najít rovněž díla renomovaných odborníků.

Za zmínku v této souvislosti stojí například odborný článek „*Vliv občanského sektoru na regionální rozvoj*“ od Vladimíra Hyánka a Zuzany Prouzové.⁵³ Jak vlastní výzkum realizovaný v této práci, tak výzkum uvedených autorů dospívají k závěru, že neziskové organizace mají pro regionální rozvoj zásadní význam, nicméně výzkum Hyánka a Prouzové se liší v tom, že se zaměřuje primárně na otázku získávání prostředků a veřejnou podporu neziskových organizací, výzkum v této práci se naopak zaměřuje spíše na to, co mohou neziskové organizace přinést veřejnosti.

Autorka Pavla Varvažovská se pak věnuje vlivu neziskových organizací na veřejnou politiku, přičemž dospívá k závěru, že zásadní význam má vždy kvalita rozhodovacích procesů ve veřejné správě stejně jako přístupnosti veřejné správy. Poukazuje rovněž na skutečnost, že neziskové organizace nenavazují s orgány veřejné správy efektivní spolupráci primárně proto, že jim chybí odborné a manažerské dovednosti.⁵⁴

V některých ohledech tedy dospívá k velmi podobným závěrům jako tato bakalářská práce, neboť je zřejmé, že neziskové organizace mnohdy o spolupráci příliš neusilují, popř. nevědí, jak ji správně nastavit, čímž nemají možnost na orgány veřejné správy působit zdaleka tolik, kolik by bylo z hlediska regionálního rozvoje žádoucí.

Je tedy zřejmé, že ačkoliv každý výzkum na problematiku nahlíží trochu jinak, neziskové organizace jako faktor regionálního rozvoje jsou aktuálním tématem, jemuž by měla být věnována adekvátní pozornost a problematika by v žádném případě neměla být opomíjena.

⁵³ HYÁNEK, V., PROUZOVÁ, Z. *Vliv občanského sektoru na regionální rozvoj* 2012. s. 507.

⁵⁴ VARVAŽOVSKÁ, Pavla. *Vliv neziskových organizací na veřejnou politiku*. Agris.cz [online]. [cit. 2021-01-25]. Dostupné z: http://www.agris.cz/Content/files/main_files/73/151549/997Varvazovska.pdf

7 Závěr

Tématem předkládané bakalářské práce byly „*neziskové organizace jako faktor regionálního rozvoje*.“ Práce byla zpracována za pomoci kombinace teoretických východisek, kvantitativního šetření mezi laickou populací v obcích Jičina, Nová Paka na Jičínsku a kvalitativního šetření, které bylo realizováno mezi pracovníky neziskových organizací, lékaři a pracovníky domovů pro seniory.

Z výzkumného šetření především vyplynulo, že seniorům častěji scházela zařízení pro seniory, naopak ženám, které pečují o tělesně postižené rodinné příslušníky, scházela zařízení pro tělesně postižené, která obecně převažovala. Vesměs bylo dovozováno, že kapacita zařízení určených na podporu postižených a seniorů v regionu je nedostatečná, což ostatně potvrdili i respondenti z kvalitativního výzkumu (přímo z neziskových organizací i lékaři či pracovníci domovů pro seniory). Je nutné poukázat na skutečnost, že neziskové organizace se potýkají s nedostatkem financí, které mnohdy musí získávat z dotací a rozpočtu obce či kraje, ale také s nedostatečným personálním aparátem, což je jedním z hlavních důvodů, proč jsou pak kapacity zařízení a nabídka jejich služeb nedostatečné. Je však zřejmé, že zařízení se snaží různými cestami zjišťovat, co by jejich klienti potřebovali, někdy však je již omezena spolupráce s místní samosprávou, popř. dalšími subjekty (např. lékaři, domovy pro seniory), což je určitým limitem této zpětné vazby. Celkem 55 % respondentů v dotazníkovém šetření také mělo za to, že neziskové organizace zpětnou vazbu neuvádějí v praxi, dostatečně s ní tedy nepracují, čímž z ní nejsou schopni získat maximum.

V návaznosti na výše uvedené je možné především doporučit, aby se organizace na spolupráci s veřejnou správou i politickou reprezentací a celkově na rozvoj v regionu více zaměřily, protože například u organizace Apropo Jičín byla patrná spíše rezignace, organizace Život bez bariér pak sice v mnoha ohledech spolupráci s těmito subjekty deklarovala, ale reálné dopady byly malé. Na druhou stranu laická veřejnost očekávala, že bude služeb nabízeno více, všímala si nedostatečné kapacity a chybějících služeb pro osoby s mentálním postižením, ale i pro seniory, na které poukazovali právě zejména senioři. Z tohoto důvodu lze doporučit následující kroky:

- Stanovit si konkrétní kroky, které mají k podpoře regionálního rozvoje vést.
- Spolupracovat intenzivně s orgány veřejné správy, politickou reprezentací a úřady, neočekávat, že lze něco vyřešit zcela samostatně.

- Snažit se formulovat takové podněty a připomínky, aby byly reálně zakomponovatelné do strategických dokumentů, komunikovat o nich a brát v potaz zpětnou vazbu, případně na ni reagovat (někdy se může nezisková organizace na problém dívat zcela jinak než veřejná správa, nemusí se vždy také dobře orientovat v legislativě, což může být limitem spolupráce v oblasti rozvoje).
- Důležité je rovněž zjišťovat potřeby a data, která se při jejich zjišťování získají, pak také dále analyzovat, nenechávat je ladem, protože potřeba jednoho klienta může být spíše názor, ale potřeba více klientů by měla určovat směr.
- Je vhodné zapojit manažerský přístup a odborníky (např. i z řad dobrovolníků či studentů vysokých škol), aby byly zohledněny odborné aspekty, protože pouhá snaha není dostačující, na věcech se musí pracovat systematicky a odborně.
- Celkově je žádoucí, aby organizace byly více otevřené novým názorům a hledaly řešení, nikoliv jen důvod, proč něco nedělají, popř. dělat nechtějí (což bylo zřejmé zejména u Apropo Jičín).
- Spolupráce s jinými organizacemi a subjekty aktivními ve veřejném životě, partnerská spolupráce a propojení různých pohledů a na problematiku.
- Vhodné by bylo rozšíření kapacit zařízení, která se věnují tělesně postiženým a seniorům, což by velmi pomohlo obyvatelům regionu a jejich rodinným příslušníkům, kteří jsou mnohdy péčí o člena rodiny velmi zatíženi, což vede k tomu, že nemají možnost se věnovat jiným aktivitám, jimiž by podporovaly regionální rozvoj.
- Doporučit lze rovněž spolupráci s domovy pro seniory a také s lékaři, kteří se setkávají s reálnými pacienty (klienty) a mají rovněž řadu informací, které by mohly neziskovým organizacím pomoci k dalšímu rozvoji a jednoznačnějšímu zaměření jejich aktivit.

8 Seznam použitých zdrojů

Apropo Jičín o.p.s. Veřejný rejstřík a Sběrka listin - Ministerstvo spravedlnosti České republiky. [online]. Copyright © 2021 [cit. 18.02.2021]. Dostupné z: <https://or.justice.cz/ias/ui/vypis-sl-firma?subjektId=25063>

BLAŽEK, Jiří, UHLÍŘ, David. *Teorie regionálního rozvoje: nástin, kritika, implikace*. Vyd. 2., přeprac. a rozš. Praha: Karolinum, 2011. ISBN 978-80-246-1974-3.

BOESSO, Giacomo; CERBIONI, Fabrizio. Strategic Philanthropy in Foundations: The Board Members' Perspective. In: *Hybridity in the Governance and Delivery of Public Services*. Emerald Publishing Limited, 2018. ISSN 2051-6630.

CEJTHAMR, Václav, DĚDINA, Jiří. *Management a organizační chování*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada, c2010. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-3348-7.

ČSÚ. Charakteristika okresu Jičín. Český statistický úřad [online]. 2018 [cit. 18.01.2021.]. opravami a údržbou motorových vozidel, zpracovatelským průmyslem

ČSÚ. Databáze demografických údajů za obce ČR | ČSÚ. Český statistický úřad | ČSÚ [online]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/databaze-demografickych-udaju-za-obce-cr>

DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele*. 4., nezměněné vydání. Praha: Karolinum, 2011. ISBN 978-80-246-1966-8.

GIFFONI, Francesco, GOMELLINI, Matteo, PELLEGRINO, Dario. Human capital and urban growth in Italy, 1981–2001. , 2019, 31.1-2: ISSN 1467-940X.

GULOVÁ, Lenka, ŠÍP, Radim ed. *Výzkumné metody v pedagogické praxi*. Praha: Grada, 2013. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4368-4.

HYÁNEK, Vladimír. *Neziskové organizace: teorie a mýty*. Brno: Masarykova univerzita, Ekonomicko-správní fakulta, 2011. ISBN 978-80-210-5651-0.

HYÁNEK, Vladimír, PROUZOVÁ, Zuzana. Vliv občanského sektoru na regionální rozvoj. In: *Dopady vybraných veřejných politik na regionální rozvoj v České a Slovenské republice: Vědecký sborník*. Brno: Masarykova univerzita, 2012. ISBN 978-80-210-8172-7, s. 507.

HUSSEINI, Faisal. Listina základních práv a svobod: komentář. Praha: C.H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-812-2.

KADERÁBKOVÁ, Jaroslava. Úvod do regionálních věd a veřejné správy. 4. vyd. (ve Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk 1. vyd.). Plzeň: Aleš Čeněk, 2004. Vysokoškolské učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 80-86473-80-5.

KHENDRICHE TRHLÍNOVÁ, Zuzana. *Partnerství v rozvoji obcí, měst a regionů*. Praha: Auditorium, 2014. ISBN 978-80-87284-44-5.

KRECHOVSKÁ, Michaela, HEJDUKOVÁ, Pavlína, HOMMEROVÁ, Dita. *Řízení neziskových organizací: klíčové oblasti pro jejich udržitelnost*. Praha: Grada Publishing, 2018. Expert (Grada). ISBN 9788024730752.

MATOUŠEK, Oldřich. *Sociální služby: legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-262-0041-3.

MAIER, Karel. *Udržitelný rozvoj území*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-4198-7.

MALLOY, Robin P. *Law in a Market Context: An Introduction to Market Concepts in Legal Reasoning*. Cambridge: Cambridge University Press, 2004. ISBN 9780521016551.

MERLÍČKOVÁ RŮŽIČKOVÁ, Růžena. *Neziskové organizace: vznik, účetnictví, daně*. Olomouc: ANAG, 2013. Účetnictví, daně. ISBN 9788072636754.

O Apropu Jičín. Apropu Jičín [online]. 2020 [cit. 2021-01-04]. Dostupné z: <http://www.apropojicin.cz/about/>

O nás | Život bez bariér, z.ú. Život bez bariér, z.ú. [online]. Copyright © 2021 [cit. 04.01.2021]. Dostupné z: <https://zbb.cz/o-nas>

SKOVAJSA, Marek. *Občanský sektor: organizovaná občanská společnost v České republice*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-681-0.

STEJSKAL, Jan, KOVÁRNÍK, Jaroslav. *Regionální politika a její nástroje*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-588-2.

Strategie jako efektivní nástroj řízeného rozvoje města Jičína: Strategický plán: Jičín. Jičín: Titulní stránka [online]. [cit. 18.01.2021.]. Dostupné z: <https://www.mujiicin.cz/strategicky%2Dplan/ds-29452/p1=58552>

ŠEDIVÝ, Marek, MEDLÍKOVÁ, Olga. *Úspěšná nezisková organizace*. 3., aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada, 2017. Manažer. ISBN 978-80-271-0249-5.

Ústavní zákon č. 2/1993 Sb. Listina základních práv a svobod. Zákony pro lidi - Sběrka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění [online]. Copyright © AION CS, s.r.o. 2020 [cit. 05.01.2021]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-2>

VARVAŽOVSKÁ, Pavla. Vliv neziskových organizací na veřejnou politiku. Agris.cz [online]. [cit. 2021-01-25]. Dostupné z: http://www.agris.cz/Content/files/main_files/73/151549/997Varvazovska.pdf

Výroční zpráva Apropa Jičín o.p.s. za rok 2019. Jičín: Apropa Jičín, 2019. [online]. Copyright © 2021 [cit. 25.01.2021]. Dostupné z www: <https://or.justice.cz/ias/ui/vypis-sl-firma?subjektId=25063>

Výroční zpráva Život bez bariér 2019. Nová Paka: Život bez bariér, 2019. [online]. Copyright © 2021 [cit. 25.01.2021]. Dostupné z www: <https://or.justice.cz/ias/ui/vypis-sl-detail?dokument=61820088&subjektId=807713&spis=966784>

9 Příloha č. 1 Polostrukturovaný rozhovor

- 1) Můžete se stručně představit, uvést vaše vzdělání, věk, délku zkušeností s prací ve vaší neziskové organizaci?
- 2) Spolupracuje vaše nezisková organizace s veřejností?
- 3) Pokud ano, jakým způsobem, jakými formami?
- 4) Považujete spolupráci s veřejností za důležitou?
- 5) Považujete za důležitou spolupráci s politickou reprezentací (zastupitelstvem, politickými stranami, které se ve vašem regionu angažují v komunální politice apod.)?
- 6) Považujete za důležitou spolupráci veřejnou správou (úřady apod.)?
- 7) Spolupracujete nějakým způsobem se zástupci samosprávy či státní správy? Jakým?
- 8) Spolupracujete nějakým způsobem např. se zastupitelstvem obce, kraje? Jakým?
- 9) Spolupracujete nějakým způsobem s politickými subjekty, které se u vás na regionální (komunální) úrovni angažují? Jakým?
- 10) Myslíte si, že máte povědomí o tom, co vaši klienti potřebují?
- 11) Jak toto povědomí získáváte?
- 12) Máte povědomí i o tom, co potřebují např. rodiny klientů?
- 13) Získáváte rovněž povědomí o tom, co by uvítala veřejnost v místě vašeho působení?
- 14) Snaží se vaše organizace ovlivnit strategické dokumenty obce či kraje?
- 15) Máte reálný vliv na strategické dokumenty? Jaký, jakým způsobem?